

СЛОВО

Без мови немає нації!

Протівими

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

34 (619), 25–31 серпня 2011

ЕВГЕН ЧОЛІЙ: «НАЙВАЖЛИВІШИМ ДОСЯГНЕННЯМ ЗА ОСТАННІ 20 РОКІВ Є КОЖЕН РІК, КОЖЕН МІСЯЦЬ І КОЖЕН ДЕНЬ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ»

Цьогорічний V Всесвітній форум українців відбувся напередодні ювілейної 20-ї річниці найголовнішого національного свята українського народу — Дня незалежності України.

Місяць тому заступник керівника Партії регіонів Вадим Колесніченко заявив у Верховній Раді, що «на сьогоднішній день незалежність нічого не принесла, тільки 20 років пройдалось те, що отримали від СРСР».

На це хочу відповісти, що український народ хіба тільки отримав від СРСР в минулому столітті понад сімдесят років важкого російсько-комуністичного терору, який включав геноцид і голодомори, період «Розстріляного Відродження», коли були знищені найкращі діячі науки, культури і мистецтва, це був час, коли обидві наші історичні Церкви, православна і греко-католицька, були заборонені й змушені, як за часів римського цесаря Нерона, іти в катакомби, це був період ежовщини, коли безпощадно знищували будь-які прояви українського національного духу по Другій світовій війні, а вже під час так званої «перестройки» — Чорнобильську трагедію, коли радянський режим віддав перевагу першотравневому параду над людським життям та охороною молоді та дітей.

Отож подякуймо Всевишньому за те, що наш народ позбувся такого нелюдського режиму та просімо Його словами нашого духовного Гімну:

Боже великий, єдиний,
Нам Україну храни...
В чистій любові до краю,
Ти нас, Боже, зрости.

Акт незалежності України 24 серпня 1991 р. — найважливіший здобуток в історії українського народу, бо він дав йому нагоду бути господарем на своїй землі та самостійно вирішувати свою долю.

Відновлення незалежності України було дуже важливим для української діаспори, яка є невід'ємною частиною українського народу. Протягом усього свого існування вона жила Україною та безперестанно і наполегливо робила все можливе, щоб Україна стала вільною і самостійною. Окрім того, західний світ почав трактувати нас як нащадків державного українського народу, а не як етнічну групу колишньої Австро-Угорської, Польської чи Російської держав.

Акт 24 серпня 1991 р. став вагомою подією не тільки для українського народу, а й для багатьох інших, поневолених Росією народів. Бо й справді, відновлення незалежності України в 1991 р. започаткувало нову еру в світовій політиці та спричинилося до повалення «імперії зла», яка розпалася на 15 вільних держав.

Мій батько часто повторює, що найважливішим досягненням за останні 20 років є кожен рік, кожен місяць і кожен день незалежної України, за яку боролися і поклали на жертвовник своє життя мільйони українських синів і дочок.

Тому ми повинні схилити голови перед борцями всіх формацій, які боролися

Ровесники Незалежності. Фото Василя Артюшенка

за Українську самостійну соборну державу. Зокрема треба вшанувати воїнів ОУН-УПА та їхніх легендарних провідників Степана Бандеру й Романа Шухевича, які під кличем «Здобудеш українську державу або згинеш у боротьбі за неї» воювали проти двох Голіятів — нацистської Німеччини та комуністичної Росії, і яких теперішні владні структури незалежної України так зневажають, що відбирають у них звання «Герой України». Потрібно також згадати всі жертви тоталітарних — радянського та нацистського — режимів, а зокрема всі жертви Голодомору 1932—1933 років, який, без сумніву, був геноцидом українського народу, спрямованим на його упокорення та довічну залежність.

Світовий конгрес українців, чи СКУ, який є найвищою надбудовою 20-мільйонної української діаспори та координує діяльність своїх складових організацій у 32-х країнах світу і вже 44 роки представляє її інтереси, бере участь у цьому Форумі, щоб дати змогу відчувати, що українська діаспора бажає відзначити 20-ту річницю незалежності з україн-

ським народом в Україні і з ним вирішувати нашу подальшу спільну долю.

Із великою прикрістю мушу ствердити, що для української патріотичної спільноти це свято не таке радісне, яким має бути, бо сьогодні Україна переживає ще одну кризу.

Із приходом 2010 року нової влади, в Україні було значно змінено державну політику щодо багатьох важливих напрямків. Нинішні владні структури підривають суверенітет України та здійснюють наступ на здобутки демократії, про що свідчать наступні факти:

Перше. Укладання Харківської угоди, яка на чверть століття продовжує перебування імперського російського війська в Криму та порушує Статтю 17 Конституції про захист суверенітету і територіальної цілісності України.

Друге. Відкрите переслідування політичних опонентів, насамперед колишнього Прем'єр-міністра України Юлія Тимошенко та 12-ти високопосадовців з її уряду. Це включає зокрема такі

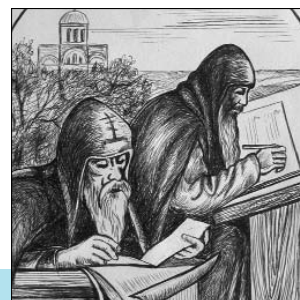
Закінчення на стор. 2

ВІДВЕРТО ПРО БОЛЮЧЕ І РІДНЕ

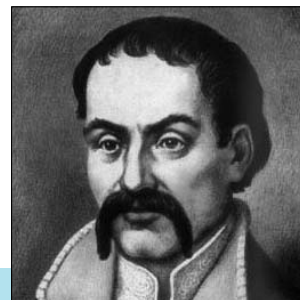
4-7

ЗОЛОТІ АРТЕФАКТИ

8-9

МОВА КОНСТИТУЦІЇ ПИЛИПА ОРЛИКА

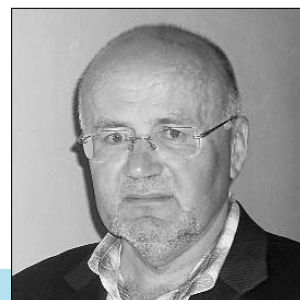
11

ОЛЕКСАНДР БРИГИНЕЦЬ: ХМАРОЧОСИ НА СВЯТИНЯХ

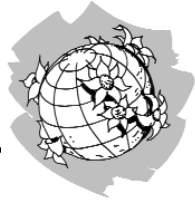

12

ВАСИЛЬ КЛІЧАК: КНИГИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДУШІ

14

Закінчення. Початок на стор. 1

політично вмотивовані дії проти пані Тимошенко: понад 40 викликів на допити, заборона пересуватися Україною, а відтак скандальний арешт і ув'язнення в Лук'янівському слідчому ізоляторі, де, між іншим, уже вісім місяців утримують колишнього міністра внутрішніх справ Юрія Луценка. Влада називає це боротьбою з корупцією, а світ, зокрема й СКУ, називає боротьбою з політичною опозицією чи, ще гірше, боротьбою з демократією.

Третє. Брак вповні незалежного правосуддя, про що так спонтанно висловився депутат Державної Думи Росії Костянтин Затулін у відповідь на рішення Конституційного Суду України відмінити закон про офіційне використання червоного прапора: “З урахуванням нинішньої ситуації в Україні важко повірити, що на рішення Конституційного Суду було неможливо вплинути”. Отож на його думку, нинішня влада може впливати на суд. Це той самий Затулін, якому нинішні владні структури відмінили статус *persona non grata*.

Четверте. Заперечення Голодомору як геноциду українського народу, що є наругою над мільйонами його невинних жертв, а також порушення чинного Закону “Про Голодомор 1932–33 років в Україні”.

П'яте. Ухвала антиконституційного закону про використання червоного прапора, який не лише спровокував розкол у суспільстві, а й ще раз показав, як на 15-му році прийняття Конституції України її не шанують.

Шосте. Тиск Служби безпеки на українських патріотів, а зокрема на о. д-ра Бориса Гудзяка, ректора Українського католицького університету, і Романа Круцика, голову Київської міської організації товариства “Меморіал” ім. В. Стуса, а також на Руселана Забілого, директора музею-меморіалу “Тюрма на Лонцького”, та на 16 працівників цього музею, яких викликали на допити у кримінальній справі за так зване розголошення державної таємниці, попри те, що українське законодавство не вважає державною таємницею факти про порушення прав і свобод людини, якими займаються науковці цього музею.

Сьоме. Введення цензури й тиск на ЗМІ, про що заявляли різні українські медійні засоби, як, наприклад, 5-й канал і телеканали 1+1, СТБ та ТВі.

Восьме. Порушення демократичних стандартів під час останніх виборів до місцевих рад, зокрема зміни виборчого закону в останні хвилини та перешкоди у реєстрації кандидатів від опозиційної партії “Батьківщина”, що викликає серйозні сумніви щодо наступних парламентських виборів.

Одночасно з цим іде наступ на національні цінності нашого народу, а також робляться спроби повернути Україну до радянського минулого. Наприклад:

- встановлення пам'ятника найбільшому кату українського народу Сталіну в Запоріжжі та білбордів із його портретом у Севастополі, всупереч тому, що європейське співтовариство офіційно засудило сталінізм, при-

ЕВГЕН ЧОЛІЙ: «НАЙВАЖЛИВИШИМ ДОСЯГНЕННЯМ ЗА ОСТАННІ 20 РОКІВ Є КОЖЕН РІК, КОЖЕН МІСЯЦЬ І КОЖЕН ДЕНЬ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ»

рівнявши його до нацизму;

- Законопроект “Про мови в Україні”, метою якого є піднести російську мову до рівня другої державної, незважаючи на те, що вона, як колишня імперська мова, витіснила з ужитку рідну мову українського народу;

- Законопроект України про вищу освіту, який становить загрозу майбутньому розвитку української освіти, зокрема через намагання “совєтизувати” вищу школу України;

- демонстративне вивіщення Московського Патріархату й толерування поширення концепції “руської мрії”, що фактично спрямована на відновлення радянської імперії.

У зв'язку з таким станом у червні минулого року СКУ передав Президенту Віктору Януковичу Меморандум про важливі питання, що стосуються України та української діаспори. За рік ми не отримали остаточної відповіді на цей Меморандум, яку до речі, і на переважну більшість наших звернень щодо різних важливих для світового українства питань.

Це говорить про те, що нинішня влада не цікавиться позицією української діаспори і не рахується з нею, про що, між іншим, свідчить і принизлива за змістом і тоном стаття “Не повчайте Україну, як їй жити”, яку провладна Партія регіонів розмістила на своєму сайті.

Більше того, коли йшов грубий наступ російських владних структур на дві українські громадські організації — Федеральну національно-культурну автономію українців Росії та Об'єднання українців Росії, та вони готувались до відстоювання перед Верховним Судом Росії права на продовження свого існування, Міністерство закордонних справ України критично висловилося на їхню адресу й заявило про свою ініціативу щодо створення в Росії нової української громадської організації. Як виявилось, в критичний момент українська діаспора не може розраховувати на підтримку теперішніх владних структур України, які також не розуміють, що всілякі ініціативи про створення українських неурядових організацій у діаспорі повинні виходити від українських громад, а не від урядових структур.

Тому в серпні минулого року СКУ узяв курс на розширення співробітництва з високими міжнародними організаціями та урядами країн проживання української діаспори.

Свою позицію щодо різних важливих питань СКУ представив у Європейському Парламенті — на XVI Засіданні Комітету парламентського співробітництва ЄС-Україна; в Організації Об'єднаних Націй — на Міжнародній конференції на тему Чорнобиля; під час зустрічей із представниками Європарламенту і Організації з Безпеки і Співробітництва в Європі та з представниками владних структур країн проживання української діаспори, а також у письмових звернен-

Фото Олесея Дмитренка

Евген Чолій

нях і меморандумах на адресу речників високих міжнародних інституцій. СКУ наголошував на тому, що Україна, яка тепер головує в Комітеті міністрів Ради Європи, буде співгосподарем Євро-2012 та головуватиме 2013 року в ОБСЄ, мусить дотримуватись європейської візії, що базується на принципах демократії.

Сучасні події в Україні та реакція на них світової громадськості, зокрема й СКУ, спричинили низку заяв і резолюцій з боку лідерів держав і міжнародних урядових і неурядових інституцій, як наприклад:

- резолюція Європейського Парламенту про зниження в Україні поваги до демократії та плюралізму після останніх президентських виборів;

- заяви уряду США та НАТО про стурбованість переслідуванням політичної опозиції та резолюція Європейського Парламенту в справі Юлії Тимошенко та інших членів колишнього уряду;

- резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи про утиски громадянського суспільства та політичних активістів спецслужбами України;

- заява комісара Європейського Союзу з питань політики сусідства про те, що зближення з Європою може відбутися тільки тоді, коли Україна забезпечить свободу преси і не переслідуватиме опозицію;

- заява Прем'єр-міністра Канади Стівена Гарпера під час офіційного візиту до України, що Канада й надалі буде надійним партнером України за умови дотримання нею принципів миру, демократії і свободи;

- заяви голови делегації Європарламенту до Комітету парламентського співробітництва ЄС-Україна про різні порушення

під час останніх виборів до місцевих рад в Україні та про тиск на Національний університет “Києво-Могилянська академія”;

- заява Верховного комісара у справах національних меншин ОБСЄ щодо Законопроекту “Про мови в Україні”, у якій наголошується, що всяке послаблення державної мови суперечить духу Європейської хартії регіональних мов або мов меншин.

СКУ також закликав представників високих європейських інституцій:

- сприяти інтеграції України в європейське суспільство, що стосується і угоди про асоціацію між ЄС та Україною;

- здійснювати більш ефективні зв'язки з українським населенням, зокрема надати безвізовий режим для українців, які подорожують до країн, що потребують шенгенської візи;

- засудити і нейтралізувати намагання Росії перешкодити євроінтеграції України.

Одночасно з відстоюванням інтересів українського народу в Україні СКУ захищає людські та національні права українців діаспори. Цього року ми порушили справи, що стосуються намагання владних структур Росії ліквідувати дві найбільші українські громадські неурядові організації та припинити діяльність Бібліотеки української літератури в Москві, а також виступили на захист української національної меншини в Угорщині у зв'язку з порушенням виборчого законодавства до органів Державного самоврядування. СКУ також долучився до повернення 21 березня цього року Народного дому в Перемишлі українській громаді Польщі, який у неї несправедливо відібрали 1947 року під час акції “Вісла”.

Такою діяльністю ми даємо відчуття, що українська організована спільнота є великою силою у відстоюванні своїх інтересів та інтересів України й українського народу.

Сьогодні хочу запевнити, що СКУ та наші складові організації готові й надалі спільно з українським народом в Україні охороняти й утверджувати українську незалежність, демократизувати й українізувати Україну, стояти на захисті її європейського вибору, охороняти людські й національні права українців незалежно від місця їхнього проживання.

Я також хочу наголосити, що саме від українського народу залежатиме майбутнє Української держави. Це покладає на нас усіх велику відповідальність перед наступними поколіннями, а також перед тими, хто століттями відстоював право нашого народу бути господарем на своїй землі. Як слушно заявив великий український поет Олег Ольжич, якого 1944 року замордували нацисти у концентраційному таборі Заксенгаузен:

Державу не твориться в будучині,

Державу будеться нині.

Нині, дбаючи за Україну як незалежну державу, необхідно:

- піднести духовну та національну свідомість українців;
- шанувати та зберігати демократичні цінності;

- дотримуватися Конституції України та принципів верховенства права і незалежного правосуддя;

- йти шляхом інтеграції України до Європейського Союзу;

- забезпечити повну енергетичну незалежність України та підносити загальний рівень добробуту населення і сприяти розвитку середнього класу.

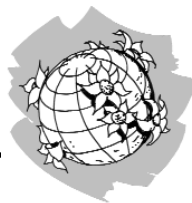
Якщо з Божим провидінням український народ подолав надзвичайно страшні випробування ХХ століття, він обов'язково подолає і теперішні кризи в Україні.

Для цього необхідна єдність усього українського народу навколо національної ідеї — ідеї української державності, впевненість у своїх силах, велика праця і жертвність, до чого я вас сьогодні закликаю.

Насамкінець, користуючись нагодою, хочу пригадати, що у грудні 2010 р. Уповноважена з прав людини Верховної Ради України Ніна Карпачова, коментуючи арешти попередніх урядовців, заявила, що Україна є лідером у Європі щодо масового застосування арештів, і що така ситуація ганебна. Закликаю владні та судові структури України не погіршувати цю ситуацію, а навпаки, — прислухатися до голосу світового співтовариства й припинити повернення України до авторитарної системи управління та до радянського минулого і звільнити з-під арешту політичних опонентів, екс-прем'єр-міністра Юлію Тимошенко та екс-міністра внутрішніх справ Юрія Луценка, а також звільнити з посади міністра освіти Дмитра Табачника!

Слава Україні!

Евген ЧОЛІЙ,
Президент Світового конгресу українців
Київ, Україна
19 серпня 2011 р.

19—21 СЕРПНЯ В КИЄВІ ВІДБУВСЯ V ВСЕСВІТНІЙ ФОРУМ УКРАЇНЦІВ

300 делегатів із майже 40 країн світу та з України обговорили проблеми співпраці світового українства, взаємозв'язку нашої держави і багатомільйонної української діаспори на всіх континентах планети.

Урочисте відкриття Форуму і пленарне засідання відбулося у Національній опері України. У день великого християнського свята Преображення Господнього, на Спаса, учасників зібрання світового українства благословив Патріарх Київський і всієї України-Руси Філарет. Вітальне слово від Президента України Віктора Януковича зачитав міністр закордонних справ Костянтин Грищенко, який також виступив з промовою. Доповідь про роботу Української всесвітньої координаційної ради за 5 років після попереднього Форуму зробив голова УВКР Дмитро Павличко. Зі співдоповіддю виступив президент Світового конгресу українців Євген Чолій. Було також заслухано виступи представників низки українських громад зарубіжжя, делегатів і почесних гостей Форуму.

У суботу і неділю учасники Форуму працювали в кількох секціях в Українському домі. Детальний звіт про Форум читайте в наступному числі газети.

Фото Олесь Дмитренко

Фото Олесь Дмитренко

Президія та учасники V Всесвітнього форуму українців на урочистостях у Національній опері України 19 серпня 2011 р.

— У зв'язку із 20-річчям Незалежності України пригадується один дуже важливий епізод, що має прямий стосунок до славного ювілею. 1989 року до Верховної Ради України мали право висувати своїх кандидатів лише громадські організації та трудові колективи. На той час лише одна громадська організація офіційно могла висувати своїх кандидатів — це Товариство української мови ім. Тараса Шевченка. Отож більшість народних обранців, що увійшли до “Народної ради”, у ВР були саме від цього Товариства. Протоколи висунення для подачі їх до виборчих комісій з усієї України оформляли лише у Києві, у Секретаріаті Товариства.

Мені доводилося самому друкувати ці документи на друкарській машинці майже цілодобово. Яке то було натхнення і щастя, що саме завдяки “Народній раді” (голова І. Юхновський) була прийнята Декларація, а потім і Акт про Незалежність України.

Спочатку нам здавалося: якщо проголошено Незалежність України, то тепер однозначно житимемо у вільній справедливій державі. Нині ми переконалися: утверджувати Незалежність, зміцнювати нашу державу потрібно щодня. Кожен громадянин повинен зробити свій внесок у спільну справу — впровадження національної ідеї в життя.

Одна з причин того, що не так сталося, як гадалося, в тому, що українські сили роз'єднані, кожен сам собі гетьман. Увесь цей період просвітняни в різних куточках держави намагались об'єднувати національно-демократичні сили, гуртувати людей навколо українського слова, навколо національної ідеї, яка закладена ще в “Кобзарі” Тараса Шевченка. А вже сучасні національно-патріотичні партії, громадські організації свою діяльність будують на основі ідей, проголошених Тарасом Шевченком — Генієм, Пророком, Просвітителем України. Одне з найважливіших завдань, яке ставив перед українцями

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ ЗАКЛАДЕНА В «КОБЗАРІ»

Протягом 20 років Незалежності в Україні були різні президенти, різні уряди. Та за будь-яких обставин просвітняни виконували й виконуватимуть надалі суспільно значиму громадську роботу, якою повинна займатися держава — утверджувати українську національну ідею, українську державність, насамперед через рідне слово, культуру, традиції, через повернення правдивої історії. Увесь цей гуманітарний блок лягає на плечі нашої громадської організації. Про це розповідає відповідальний секретар, заступник голови ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Микола НЕСТЕРЧУК, який на цій посаді від початку новітнього становлення цієї організації.

Шевченко — об'єднати: “Обніміться ж, брати мої. Молю вас, благаю!” — звертався до нації великий пророк. На всіх етапах, у резолюціях усіх наших з'їздів звучав заклик до об'єднання. Це одна з найважливіших наших тем відтоді, коли відродилася “Просвіта”.

1991 року Товариство української мови ім. Тараса Шевченка на III конференції реорганізовано у ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка. Це вирішили зробити, адже поняття “просвіта” передбачає значно ширший діапазон діяльності. Важливими етапами організаційної роботи були з'їзди, на кожному з яких підсумовували роботу за певний період, вносили корективи в статутну діяльність, обговорювали план дій на наступний період. Найактивніші обласні організації — Івано-Франківська, Львівська, Волинська, Тернопільська, Рівненська, оскільки там живі просвітнянські традиції, які відроджуються й продовжуються нині. Не відстають і просвітняни сходу, півдня і центральної частини України, проводять велику просвітницьку роботу, хоч там ще не досягнуто такої масовості.

Значним успіхом “Просвіти” і його голови народного депутата України Павла Мовчана було те, що з ініціативи ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка 8 вересня 1997 року було прийнято урядову програму

“Комплексні заходи щодо всебічного розвитку і функціонування української мови” на 1997—2002 рр. У документі було передбачено щорічне фінансування відповідних органів виконавчої влади та організацій, залучених до її виконання. Звичайно, не все було виконано, але це був рух уперед.

Один із головних напрямів просвітництва — повернення правди про історію України. Наприклад, 2007 року, коли відзначали 75-річчя Голодомору, влаштованого більшовицькою імперіалістичною владою на знищення українського народу, просвітняни провели багато різних заходів, видали книжки даної тематики. Бо над цією, раніше забороненою сторінкою історії, просвітняни працюють з 1992 року.

Деякі заходи, започатковані “Просвітою”, підтримали державні структури й тепер їх проводять на загальнонаціональному рівні. Одним із таких є щорічне вшанування Героїв Крут, патріотичної молоді, яка стала на захист своєї Батьківщини у критичний час, коли через роз'єднаність керівників держави Україна лишилася незахищеною. Ці юнаки також зробили свій внесок у здобуття Незалежності України.

День писемності почали святкувати на державному рівні також завдяки “Просвіті”. Відзначаючи це свято, поширюємо знання про нашу давню й багату україн-

ську мову, долучаємо людей до рідної мови, історії. До Дня української мови проводимо круглі столи, конкурси серед школярів різного віку: на кращий художній твір (поезія, проза, драма, пісня, малюнок тощо). Традиційними стали конкурси “Палітра українського слова”, “Я гордий тим, що українець зроду”, конкурси читців поезії наших класиків.

Шевченківська тема для просвітнян особлива. Ми започаткували акцію “Кобзар — у кожному сім'ю” ще 1991 року. У Видавничому центрі неодноразово друкували “Кобзар” у різних варіантах. Під час Шевченківських днів проводимо різноманітні конкурси для школярів та студентів, фестивалі тощо. Кращих конкурсантів відзначаємо грамотами, подарунками — зокрема книжками, дисками, створеними в “Просвіті”, із записами народних пісень, казок, творів українських класиків.

2004 рік — Помаранчева революція — одна із найяскравіших сторінок української історії. Цей приклад показав усьому світові силу духу українства, а вона є тоді, коли народ діє разом. Не було поділу на східняків і західняків, основні гасла — за правду та свободу. Це була й буде перемога українського народу.

Нині надзвичайно важливе завдання — робота з дітьми, молоддю. Якщо ми виховуємо їх патріотами, Україна матиме гідне майбутнє. Використовуємо різні форми й методи роботи зі школярами, студентами: конкурси, фестивалі, якими долучаємо молодь до української справи. За всі ці роки — це десятки тисяч дітей, які долучилися до наших заходів, у чиїх душах посіяно зерно любові до українського слова.

Цьому напрямку діяльності треба приділяти ще більше уваги. Тоді українці не їхатимуть за кордон у пошуках гідного життя, а облаштують його тут, на рідній землі. Ніхто, крім нас, цього не зробить.

“Просвіта” на це налаштована.

Записала Надія КИР'ЯН

Мирослав АРТИМОВИЧ,
Львів

З приводу Указу Президента України
до 20-ї річниці Незалежності України

ПАРАДУ НЕ БУДЕ

Двадцять річницю своєї Держави ти прагнеш відзначити, зболений люде, а влада пером проскрипіла іржаво: “Параду не буде!”

Усі зекономлені кошти від маршів “надійно” в бюджетну сховає шухляду, тож кожен відчуже:

й дїтвак, і найстарший — не буде параду!

Хто ж стане супроти того бунтувати, щоб краще й ситніше жилось простолюду? Хотілося б, звісно, річниці, як свята. — Параду не буде?

Відтак потихеньку з шухляди — без скрипу — із цими грошима дадуть собі раду. І знов обдеруть тебе, люде, як липу — не буде параду!

Втонула по тім’я керманічка клята у твані грїхів політичного блуду: ані тобі жити, ані тобі свята — параду не буде!

Наповнім святочністю душі по вінця у славу річницю (а ну її — владу!) — зі святом величним вас, любі вкраїнці! Але... без параду.

Володимир ПППАШ,
кандидат історичних наук,
голова Закарпатського облоб’єднання
“Просвіта” ім. Т. Шевченка

23—25 квітня 1991 р., під час зустрічі президента СРСР М. Горбачова з лідерами дев’яти республік, було започатковано “новоогарьовський процес” щодо укладання союзного договору. Аби не допустити укладання 20 серпня 1991 р. новоогарьовського варіанта договору представниками перших трьох республік, ортодоксально-комуністичні сили у керівництві СРСР, яким він не подобався через наявні у ньому конфедеративні ознаки, 19 серпня здійснили спробу державного перевороту. По всій країні на півроку впроваджувався надзвичайний стан. Президента М. Горбачова усунули від влади, і вона переходила до утвореного змовниками Государственного Комітета Чрезвычайного положення (ГКЧП).

Як стало відомо із документів, знайдених у Львівському обкомі Компартії після провалу путчу, про запровадження у СРСР із 19 серпня надзвичайного стану ЦК КПРС повідомив обкоми КПУ ще 18 серпня, зобов’язавши підтримувати заколотників. ЦК КПУ також дав вказівку партійним комітетам вважати “содействіє государственному комітету по чрезвычайному положению в СССР”, як “важнейшую задачу партийных комитетов”.

У цій небезпечній ситуації найбільше залежало від позиції керівництва Верховної Ради України. Однак, як згадує Л. Танюк, Голова Верховної Ради України Л. Кравчук зайняв вибірково позицію. У зверненні по радіо і телебаченню 19 серпня він закликав “до спокою і витримки”, а першочерговою проблемою назвав “успішне завершення збирання врожаю”, що цілком узгоджувалося із вказівками шифрограми № 14-ш Секретаріату ЦК КПУ секретарям місцевих парткомітетів про “организованное завершение уборки урожая”, поруч із тим, що: “важнейшее значение имеет пресечение экстремистских настроений” та “принимаемые руководством страны по стабилизации обстановки... меры... созвучны с принципиальной позицией Компартии Украины”.

Натомість ГКЧП засудили президент Росії Б. Єльцин, керівники прибалтій-

НАРОДНИЙ СПРОТИВ ПУТЧУ НА ЗАКАРПАТТІ

ських республік, президент США Д. Буш, в Україні — сім членів Президії Верховної Ради України від “Народної Ради”, Народний рух України та інші демократичні організації.

Є підстави вважати, що у Закарпатті обком, райкоми та міськкоми КПУ, контрольовані ними органи влади дотримувалися вказівок гекачепістів. Згідно з інформацією першого заступника прокурора області В. Вязмітінова, лише 20 серпня у Закарпатський облвиконком надійшло шість шифрограм від ГКЧП. Уранці 20 серпня в обкомі КПУ відбулася нарада, на яку викликали перших секретарів райкомів, міськомів КПУ та голів райвиконкомів, де ставилося завдання утворювати на місцях “комісії ГКЧП”, заборонялися виступи

Деякі місцеві організації НРУ надрукували і розповсюдили листівки з оцінкою ГКЧП як путчу та закликом до спротиву, проведення загального страйку. Зокрема у ніч на 21 серпня на Рахівщині розклеїли “Маніфест Рахівської районної організації НРУ”, де стверджувалося: “Громадяни! Наша Вітчизна — Україна у небезпеці! Державний переворот, здійснений групою політичних злочинців, є спробою відновити сталінський режим...” Маніфест закликав до організації страйкових комітетів та проведення 22—23 серпня попереджувальних страйків, а також “готуватися до загальної громадянської непокорі”. Розробляли також заходи до боротьби з диктатурою в умовах надзвичайного стану. Достатньо показова, така, яка характеризувала

ФОТОЛІТОПИС: 1991—2011

Фото з архіву “СП”

Фото з архіву “СП”

проти нього. Після цього ще одна нарада з порядком денним, який говорить сам за себе: “Про завдання влади і управління, керівників установ та підприємств по підвищенню організованості та забезпечення стабільної роботи підвідомчих організацій, дотримання правопорядку у зв’язку з введенням у країні 19. 08. 1991 р. надзвичайного стану” (виділення наше — Авт.) відбулася у облвиконкомі. Підконтрольним КПУ та владі газетам було дано вказівку публікувати звернення та інші документи ГКЧП. Деякі й надрукували 22 серпня, тобто тоді, коли головних заколотників уже заарештували.

Однак розгорнути активну діяльність на підтримку ГКЧП обласні й районні керівники КПУ та місцевої влади просто не встигли через швидкий провал путчу.

Якими ж були дії демократичних організацій? Уже 19 серпня активісти крайового Руху та інших організацій зібралися у приміщенні Ужгородської міської Ради та засудили ГКЧП. Тут було утворено штаб із організації спротиву, заплановано проведення акцій протесту.

ставлення простих закарпатців до ГКЧП, подія відбулася у смт В. Бичків на Рахівщині. Тут у ніч на 20 серпня невідомі облили мазутом пам’ятник Леніну, а на його “голову” “одягли” покришку від автомобіля, яку підпалили. 20 серпня пам’ятник відчищали та мили міліціонери разом із комунальниками, однак уже за кілька днів (після провалу путчу) його зняли за ухвалою селищного мітингу та рішенням селищної Ради.

Уже на 21—22 та наступні дні серпня націонал-демократи запланували проведення масових виступів. Влада, керуючись вказівками ГКЧП, заборонила їх, організаторам погрозувала притягненням до судової відповідальності. У випадку проведення народних зібрань їх повинна була розганяти міліція.

Єдиним органом влади у Закарпатті, який дав принципову оцінку діям ГКЧП, була Ужгородська міська Рада. Уже вранці 19 серпня 26 депутатів утворили ініціативну групу з метою скликання того ж дня термінової позачергової VI сесії міської ради. Тож відповідно до регламенту робо-

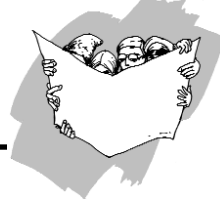
ти Ради, її було скликано на 15.00. На засідання прибуло 67 із 125 депутатів. Позаяк голова Е. Ландовський перебував у від’їзді за кордоном, вів сесію перший заступник голови міськвиконкому В. Прокопеч. Спочатку депутати прослухали запис інтерв’ю Голови Верховної Ради України Л. Кравчука. Потім виступив депутат Ю. Ажнюк, який зачитав підготовлений ним, спільно із депутатами Ю. Галамбою, О. Диббою, Ю. Ключевським та О. Самойленком, проект “Звернення Ужгородської міської ради до Верховної Ради Української РСР, до громадян Ужгорода”. У ньому “створення та перші кроки діяльності ГКЧП” розцінюють як такі, що “суперечать Конституції СРСР, Конституції УРСР, Декларації про Державний суверенітет, Законом про економічну самостійність України, іншим Державним актам СРСР та Української РСР”. Тут же містилося прохання “негайно скликати сесію Верховної Ради Української РСР”, яка є “найвищим органом державної влади в Україні”. Підкреслювалося, що “Ужгородська міська Рада залишається на позиціях Декларації про державний суверенітет України і не підтримує дій Державного комітету з надзвичайного стану на території України, які суперечать законам та іншим державним актам СРСР та Української РСР”.

Після обговорення, в якому взяло участь двадцять депутатів, звернення було поставлене на голосування. За його результатами, більшістю голосів (59 — “за”, 2 — “проти”, 4 — “утримались”, 2 — не голосували) було прийняте. Документ розповсюдили серед громадськості Ужгорода. Зокрема того ж дня депутат В. Фленько зачитав його по радіо присутнім на футбольному матчі на міському стадіоні “Авангард”. А ввечері четверо депутатів міської ради — О. Лобода, Ю. Галамба, О. Самойленко та Ю. Ажнюк вийшли у прямиї ефір радіостанції “Ужгород-контакт”, розповіли про рішення сесії, різко засудили дії ГКЧП.

Після провалу путчу, 23 серпня в Ужгороді, під головуванням першого секретаря ОК КПУ В. Химинця відбулося засідання бюро обкому КПУ за участю секретарів райкомів та міськомів. На ньому було ухвалено заяву “Про політичну обстановку в країні і партії”. Хоча напередодні В. Химінець у інтерв’ю чехословацької газети “Млада фронта” схвалював дії путчистів, однак у заяві була спроба відмежуватися “від позиції і дій тих членів центральних виконавчих органів КПРС, які фактично грали на руку заколотникам у їх антиконституційній спробі державного перевороту”, а також спроба виправдатися: “Отримавши нечіткі, суперечливі рекомендації Секретаріату ЦК КПРС, ми керувалися заявами керівництва республіки про те, що на території України надзвичайного стану не введено”. У заяві пропонувалося ще провести пленуми, з’їзд, “оновити склад керівних органів” та, мабуть, за підказкою ЦК КПУ, “при цьому створювати передумови для утвердження самостійності Компартії України”. Тобто керівництво обкому ще сподівалося на її збереження. Однак було вже пізно. Це засідання бюро Закарпатського обкому КПРС-КПУ було останнім у його історії. Цього ж дня на Театральній площі в Ужгороді відбувся велелюдний мітинг, де КПУ було засуджено. А 26 серпня, за рішенням Ужгородської міської Ради, приміщення Ужгородського міськкому Компартії опечатали.

Мітинги, організовані демократичними силами, прокотилися у ці дні по всій області. Практично всюди приймали вимоги заборонити Компартію. 30 серпня на кількатисячному мітингу в Ужгороді було демонтовано пам’ятник Леніну.

Таким чином, владні структури Закарпатської області 19—21 серпня 1991 р. підтримали дії ГКЧП. Єдиним винятком була Ужгородська міська Рада, яка вже 19 серпня заявила свій рішучий протест. Національно-демократичні організації краю небезпідставно розцінили їх як спробу державного перевороту. Тоді ж розгорнулася підготовка до активних дій спротиву.

Василь БУРДЮГ,
просвітянин, постійний
передплатник “Слова Просвіти”,
Дніпропетровськ

ЧАС ІСТИНИ

Звичайно, дуже хотілося б більше говорити про позитиви в житті України. Знайти добрі слова народів України та її владі. Але: невизначені кордони, слабкі збройні сили, відсутність твердої власної валюти, наявність окупаційних військ на нашій території. І, хоч як дивно, значна частина населення України не хоче мати незалежну державу, а українську мову не визнає державною. Для таких людей головне — не доля України як незалежної держави, а ставлення Росії до подій в Україні.

На початку 90-х у нас був шанс змінити життя на краще. Комуністична влада збанкрутіла. Народний рух почав боротьбу за владу, але люди його не підтримали, і Рух так і не став народним. При владі залишилися комуністи, які пересіли з-під червоного прапора під жовто-блакитний. За таку довіру “нова” стара влада назвала наш електорат “мудрим” народом і почала небачене знищення і розкрадання підприємств під виглядом приватизації. То який же ми “мудрий” народ, якщо після проголошення незалежності, після 70-річного правління комуністів, які розв’язали громадянську та Другу світову (разом із фашистами) війни, організували голодомори, репресії, знищували селянство, протягом 20 років обираємо до влади комуністів? І президентами — теж комуністів.

Комуністи звинувачують кого завгодно, тільки не себе, за той стан, який ми маємо в Україні сьогодні. До того ж, значна кількість виборців не замислюється над тим, за кого треба голосувати на виборах. Люди віддають свої голоси за гречку, газ, воду, дорогу, тимчасове підвищення пенсії, обіцянку покращення життя. А коли ж ми обиратимемо до влади тих достойників, які можуть забезпечити незалежність держави?

А невизнання комуністами Голодомору 1932—1933 рр.?! Комуністи і регіонали спростовують голодомор, тому що це творили їхні попередники, а “мудрі” люди чомусь за них голосують.

Незалежність легко не дається. Якби ми підходили до розв’язання всіх проблем з позиції незалежності, то перед нами не стояло б питання дешевого газу. За газ можна платити дорожче, ніж 450 \$ США, тільки щоб Росія звільнила Крим. Коли виводили групу Радянських військ із Німеччини, то німці будували житло для наших військових. Наприклад, таке містечко побудували в Кривому Розі. Тепер же, згідно з Харківськими угодами, Україна залишається колонією Росії як мінімум до 2042 року, а ціна на газ зростає.

Але найгірше, на мій погляд, що сталося за 20 років, — це роз’єднання демократичних сил. Достатньо згадати учасників установчого з’їзду Руху, що відбувся 7—9 вересня 1989 року в Києві. Це І. Драч, В. Яворівський, В. Чорно-

віл, О. Гончар, Л. Лук’яненко, С. Хмара, В. Черняк, П. Мовчан, брати Горині, Л. Танюк, Г. Герман-Стеців, М. Поровський, Л. Скорик, С. Головатий, О. Пахльовська, І. Заєць, М. Попович, М. Жулинський, Д. Павличко, І. Юхновський... Більшість учасників цього історичного з’їзду і досі виборюють незалежність України. Але є і ті, хто відійшов від боротьби за незалежність і перейшов до олігархічно-комуністичного табору. Інколи складається враження, що якась злодійська рука 20 років вела Україну не до Незалежності, а міцно тримала в кайданах імперії.

І мабуть, О. Довженко мав підстави записати у своєму щоденнику 2. 07. 1942 року сумні висновки: *“В чомусь найдорожчому і найважливішому ми, українці, безумовно, є народ другорядний, поганій і нікчемний. Ми дурний народ і невели-*

кий, ... наша відсутність солідарності і взаємопідтримки, наше наплювателство на свою долю і долю своєї культури абсолютно разючі... У нас не державна, не національна і не народна психіка...”

То що ж робити зараз, як утверджувати нашу Незалежність? На мій погляд, треба активізувати просвітницьку роботу за рахунок безкоштовного розповсюдження тижневика “Слово Просвіти” у навчальних закладах, на підприємствах, серед населення. Для цього треба акумулювати кошти за рахунок підвищення вартості передплати і провести акцію зі збору коштів, як це робилось на будівництво Тарасової церкви з оприлюдненням результатів на сторінках тижневика “Слово Просвіти”. Вірю, будуть спонсори. Перед кожними виборами в поштових скриньках з’являються газети комуністів та інших партій антиукраїнського напрямку і тільки українських газет майже не буває.

ЯК ІШЛИ, А КУДИ ПРИЙШЛИ?

Павло СВИЦЬ,
м. Бахмач Чернігівської обл.

Я зустрів незалежність 15-річним юнаком. Що зміни будуть, це розуміли всі. Спочатку з’явився дефіцит на всі товари, потім вони зникли зовсім. Школярам зошити видавали по талонах. Батьків брат увесь час турбувався, як йому написати листа, коли в його сім’ї немає школярів. А я засполював, мовляв, залюбки дам папірець для листа, адже тоді мобільних телефонів ще не було. А потім — знецінення радянських вкладів, яких досі не повернули, хоча то чесно зароблені гроші, не так як зараз. Потім виконали заповіт Леніна: “Землю селянам — заводи робітникам”. Понадавали сертифікатів, ваучерів, а пояснювати, що з ними робити, не було кому, тому їх продавали за копійки. Не дай Боже, те саме буде із землею.

З’являються скоробагатки, які прихвачують землі, часто й заповідні, будують маєтки, мурують замки. Знову-таки, не зрозуміло й понині — за які кошти. А в цей час прості люди бідніють, щоб вижити, ідуть на заробітки до Росії, на Захід. У повсякденне життя входить кравчук — “двоє коліс і ручка”. До речі, вона й сьогодні популярна. Страшенне безробіття змушує їхати торгувати чим заманеться і куди заманеться, переважно до Польщі й Москви.

Були й приємні моменти. Свобода слова, слава Богу, і сьогодні можна скористатися нею.

Перше знайомство зі свободою слова та вільним висловленням думок у мене пов’язане з розповіддю сестри про Голодомор 1932—1933 рр., про жахи якого їм розповіла вчителька.

Також нам уперше запропонували вступати до комсомолу за бажанням. Я відмовився, бо дуже не хотілося поповнювати лави тих, хто був колись причетний до жабів голоду й репресій.

Але головне знайомство з Незалежністю я пов’язую з гастролями аматорського колективу бандуристів і співаків, які відбулися в районі за сприяння Івана Степановича Плюща. Один із таких концертів пройшов в актовому залі школи, де я навчався. Ми організували колективу гостинну зустріч. Адже ведучий перед початком концерту розповідав про Незалежність — це було у травні 1991 року. Ми, учні 8-А, з ініціативи мого однокласника Андрія Плюща (родича того-таки Івана Степановича) розпочали виготовлення жовто-блакитних прапорців. Кожен приніс кольоровий папір, ми вистругали палички і наробили маленьких прапорців, якими махали під час концерту. Організаторам концерту це так сподобалося, що вони вручили школі жовто-блакитний прапор під бурхливі оплески школярів. Як зараз пам’ятаю, в залі лунали такі тривалі овації, що деякі вчителі почали нас заспокоювати. Прапор вручили директорів школи. Директор тримав його у себе в кабінеті до дня проголошення Незалежності.

Відтоді минуло двадцять років. Багато чого змінилося, не їздять із гастролями вже такі колективи, перед черговими виборами привозять “папсових артистів”, які “разгаваряють і пають только на рускі”. А тому й маємо те, що маємо. Дуже хочеться, щоб Господь почув нас, українців, але, знову ж таки: чути нас лише “па рускі”, мовляв, українська молитва не канонічна, а шкода, бо вірилося і ще віриться у справді незалежний народ і України.

ФОТОЛІТОПИС: 1991—2011

Фото з архіву “СП”

Володимир НЕРІВНИЙ,
с. Сverdлове, Донецька обл.

А ВІН У НАС КУМЕДНИЙ!

У серці кожної людини є своя пісня про Батьківщину. Пісня ця може бути виспівана й у великій концертній залі, й біля маленької криниченьки з чистою солодкою водою поряд з червоною калиною. І кожна чесна людина живе і працює на цій землі заради щасливого майбутнього: своїх батьків, дітей, родини, родичів, друзів — заради своєї єдиної на все життя Батьківщини. Але ж не все так легко і просто у нашому житті. Іноді випадають і тяжкі часи, випробування: війни, голодомори... І під час цих лихоліть гинуть кращі сини і дочки нашої Батьківщини. Залишається вічним лише народ. І ще пам’ятає про Героїв України та віра в Бога, що допомагає нам все це пережити.

1991 року Україна нарешті стала незалежною! Здійснилася мрія мільйонів українців, заради цього пішли на смерть Герої, починаючи з Байди і аж до Василя Стуса та Олекси Тихого! Та дехто не хоче, щоб ми, українці, по-справжньому щасливо зажили у своїй вільній Україні. Є серед нас нащадки колишніх московських колонізаторів. Вони і нині обіймають державні посади у нашій вільній Україні саме че-

рез те, що шахрайством та брехнею пролізли у владу, нічим не гребують, аби залишитись у владі й надалі шкодити Україні. Їхне кредо — власне збагачення коштом українського народу.

Ось і зараз на замовлення свого московського “хазяїна” підніжки з партії регіонів скасували звання Героя України, присвоєні Степану Бандері та Роману Шухевичу. Ані громадянин Янукович, ані його підлабузники навіть не підозрюють, що цими діями вони лише підкреслюють свою недолугість, неосвіченість. Вони не знають, що людина, яка вбила нашого Героя Степана Бандеру, найнаїля кагебісти, але після скоєння злочину докори сумління не дали їй спокійно жити і змусили здатися німецькому правосуддю.

Шановні панове, як ви гадаєте, якби Степан Бандера був військовим злочинцем, чи судили б його вбивцю? Уся демократична світова спільнота засудила московський тоталітарний комуністичний режим так само, як і німецько-фашистський! Цього ще не усвідомила каста “регіоналів”, вони вважають себе над законом, а коли скоюють

злочин, то тікають від українського правосуддя до Росії.

Весь час нам, українцям на сході, донецькі ЗМІ втовкмачують у голову нісенітницю про “раскол України”, про відмінність між українцями сходу та заходу, про “донецьку Русь”, “донецьку республіку” та іншу маячню!

Насправді жодної відмінності між українцями зі сходу та заходу не було, немає і ніколи не буде — бо мова у нас одна, Церква — одна, Україна — одна! Ми, українці, ніколи не погодимось на те, щоб заїди укралі у нас Батьківщину. З ними потрібно чинити так, як це роблять у Прибалтиці — створювати відповідні умови, щоб вони тікали з нашої хати як дідько від ладану! Ось тоді й у нас буде лад. А так один лише анекдот, на який перетворюється наша реальність, бо найхоробріший з людей, що не боїться навіть курячого яйця, що двічі не сидів у буцегарні, що знається на літературі, географії і такий чесний, що суд йому дозволив брехати своїм виборцям на посаді президента України, невтомно працює лише над тим, як зробити нам, українцям, життя ще смішнішим! На 5-му

каналі нещодавно повідомили про чергове опитування серед громадян Молдови, Білорусі, Грузії та України, чим запам’ятався їм їхній президент. Молдовани відповіли, що їхній президент зробив доступним медичне обслуговування, білоруси — що навіть порядок на дорогах, грузини — що завдяки президенту перемогли корупцію, а українці відповіли, що він у нас кумедний.

Але ж своїми витівками Янукович завдає болю і страждань українцям! Чому б, наприклад, не перевірити справедливості присвоєння звання донецькому “герою”, який свого часу втік до Ізраїлю через те, що торгував краденим авіаційним газом. А коли повернувся, “прихватував” шахту в Донецьку, на якій заради його збагачення гинули люди (одного разу 100 шахтарів за добу!). На його честь назвали вулицю у Донецьку, поставили пам’ятник! Переконаний, що настане час і вони всі за це відповідатимуть перед нашим, українським судом.

А справжні герої, такі як Степан Бандера та Роман Шухевич, будуть нам завжди сянати на небосхилі вільної України.

ЯКА ПРАВДА, ЧИЯ СИЛА?

Віталій КОРЖ,
народний депутат України

24 серпня 1991 року Верховна Рада України прийняла Акт проголошення незалежності України.

Цей Акт набув всенародного схвалення у грудні 1991 року, коли понад 90 відсотків громадян України висловили бажання жити у власній незалежній суверенній державі, в якій, як писав великий Тарас, “своя правда, і сила, і воля”.

Нині, через двадцять років після численних “реформ” і “реформаторів”, ми добре бачимо, яка правда, чия сила і воля панують в Україні. І тому, мабуть, кожен із нас має підстави вважати, що сталося не зовсім так, як гадалося.

Проте насправді сталося саме так, як вчинила більшість суспільства, впродовж двадцяти років обираючи відповідних поводирів Українського народу.

Чи насправді наша Україна стала державою Українців? Чи нині знову набереться понад 90 відсотків громадян, які мріють жити в незалежній Українській державі? Чи хоча б наполовину здійснилися наші очікування та бажання, які ми піднесено переживали двадцять років тому?

Невтішні відповіді на ці актуальні запитання і нинішній стан речей в Україні — це ніщо інше, як наслідок байдужості й браку патріотизму переважної частини громадян. Про це мусимо сказати чесно й відверто.

Сьогодні не вдається за допомогою полум’яних промов, солов’ячих обіцянок і гучних шоу на майданах приховати сумний і очевидний факт — авторитет України невисокий, за всіма рейтингами наша держава перебуває серед найгірших у світі, прірва між багатіями-корупціонерами при владі й залишеними напризволяще збіднілими пересічними громадянами дедалі збільшується.

Перспективи на майбутнє не додають оптимізму хоча б тому,

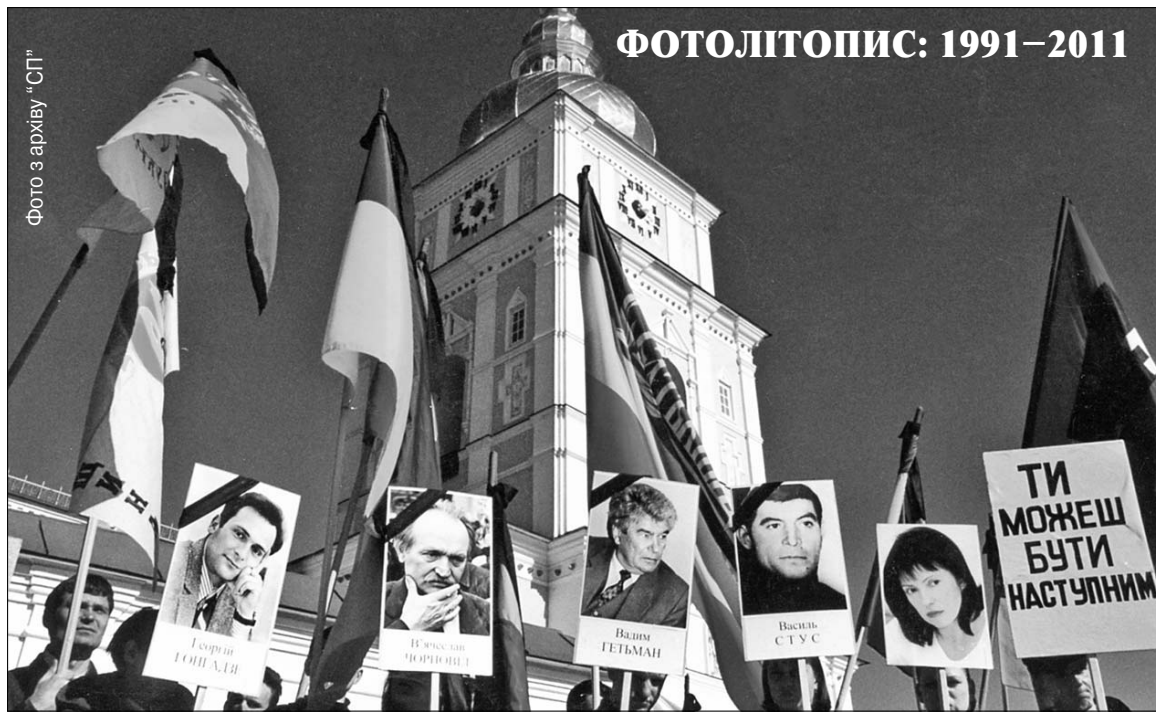
що за допомогою проросійських сил Москва продовжує відверту експансію в усіх сферах життя, поступово нагромаджуючи свою присутність в Україні, тоді як українське військо не достатньо боєздатне, щоб захистити нас від агресії.

Свято Незалежності — нині це свято зі сльозами на очах.

Але ми сподіваємося, що молоде покоління, яке народилося вже у формально незалежній Україні й шойно входить у суспільні процеси, не змириться з нинішнім станом справ і побудує систе-

му гідного життя в нашій Батьківщині.

Із щирою надією і вірою у відновлення України бажаю вам, мої дорогі, здоров’я, витримки, сил і натхнення для доброї справи світлого перетворення України на щасливий край, у якому насправді буде своя українська правда, сила і воля. І тоді ми святкуватимемо не один День, а всі дні й роки будуть радісними Днями Незалежності.

ФОТОЛІТОПИС: 1991–2011

ОДЯГАЙМО ВИШИВАНКИ!

Теофанія КАЛИТОВСЬКА,
просвітянка,
м. Винники, Львів

Ми, наші батьки, діди і прадіди боролися, чекали й вірили, що настане час визволення. Україна розірве віковічні московські кайдани і стане вільною, незалежною державою.

Тож шануймо нашу мову, звичаї, культуру і в День Незалежності одягнімо наші чудові українські вишиванки. Не цураймося рідної мови. Передаймо в спадок нашим дітям та онукам пошану й любов до української вишиванки.

Хай знає світ, хай знають наші друзі й недруги, що є ще українці в Україні, які зберігають традиційний одяг рідного народу.

У день 20-ї річниці Незалежності України підіймемо наші національні синьо-жовті прапори над кожним будинком і над кожним балконом, а на грудях кожного свідомого українця хай буде відзнака — синьо-жовта стрічка. Шануймося!

У ЗБОРОВІ ВІДКРИЛИ ПАМ’ЯТНИК «БОРЦЯМ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ»

21 серпня у м. Зборів на Тернопільщині урочисто відкрили пам’ятник “Борцям за волю України”. На урочистості прибули гості з різних областей України, щоб покласти до підніжжя монумента по грудці землі з рідних країв. Так організатори увічнили пам’ять борців за незалежність України не лише Зборівщини, а й усіх українських земель. Захід відбувся виключно під державними прапорами.

Благодійна ініціатива “Героїка”

Василь НОВОРИНСЬКИЙ,
м. Краматорськ,
Донецька область

*“Оглухли, не чують;
Кайданами міняються,
Правдою торгують”.*

Тарас Шевченко.
“І мертвим, і живим,
і ненарожденним...”
14 декабря 1845
Вьюница

Відзначаємо 20-ту річницю Незалежності України. Тієї України, яка входить в серце й душу кожного українця в образі дівчини-красуні зі шпиль-постаменту, що височить над славним історичним Майданом Незалежності у столиці України — Києві. Сьогодні це — Покинута Красуня, зраджена ріднею, обмовлена ворогами, насильно повінчана в чужому “міре” з нащадком монгольського хана. І марні її ридання. Не чують її ані чужі вороги, ані рідні брати-яничари.

Кожний міняло з великою юрбою найманців-чужинців торгується за регіональний викуп і не поступається в ціні. А всі разом рідні гендлярі, замість об’єднатися пе-

ред черговим тяжким випробуванням, тасують свої нечисленні політичні партії, яких сила-силенна в Україні. Сподіваються, що якимось дивом переможуть на всенародних — ненародних виборах...

Гей-гей, братове українці! Що зробили ми, щоб розбудити з летаргійного сну приспану ворогами українську національну ідею? Що всі разом зробили, аби об’єднати національно приспаній, стократ одурений, духовно й матеріально окрадений чужинцями наш український народ?!

Що зробили ми всі разом, щоб цвіла й розвивалася дана нам Всевишнім Українська Мова? Чому чужинські заїди з нашими рідними яничарами пишуть нам закони про мову, а інші — нащадки христоводавців — із чужого голосу продовжують писати українську історію? І методично, з нашого попуску руйнують українські школи. І вчать наших дітей, як треба зневажати отця і неньку, рідну Україну.

Чому, як навіжені, продовжуємо розпинати останнього Президента-патріота України? Якому, усупереч нашій заздрості й прямій зраді великої ідеї, все-таки вдало-

ся розкопати ту Славу України, за яку свідомо йшли на смерть її найкращі сини протягом усієї великої і давньої історії? Ми ж з вами не здатні на такі вчинки і тільки волаємо до європейської демократії. Не

БУДЬМО СОБОЮ!

запитавши себе, що ж конкретно самі зробили для цього? Безталанних, хоч і працьовитих, добрих і терплячих до своїх споконвічних ворогів-гнобителів, там не люблять, не поважають, не чекають!

А між тим Печерський суд пана Кіреєва (чи не знов із прихованої чужої руки?) в образі “єдиної великої страдниць за Україну” продовжує роз’єднувати українську націю на “біло-червоних” і “чорно-голубих”. І немає тут місця священному кольору нашої свободи — синьо-жовтому прапору і золотому Тризубу. Ні нашому священному Державному Гімну “Ще не вмерла України” та Пересопницькому Євангелію, на якому Українські Президенти клялися вірою і правдою служити Україні.

Бо немає серед нас великого єднання в ім’я утвердження Дер-

жавності України. В унісон нашій приспаній байдужості вороги глумляться над нами: нібито не вміємо і не хочемо правити своєю державою. Тож знову всі надії на вправного старшого брата-хана.

А тим часом регіональні купці-промисловці, нащадки великої 350-річної династії московитів, що правдами й неправдами за останні 20 років нашими кривими примножили свої мільярдні “священно-недоторканні статки в Україні” та славлять міць своєї великої інтернаціонально-регіональної, космополітично-совдепівської політичної сили в Україні.

Мовчать священні дзвони Святої Софії. Більше ніхто на білому коні не в’їде на історичну площу нашої національної святині. Не помолиться за мільйони душ полеглих національних героїв і за душі наших праведних гетьманів. Тільки самотня могила патріарха на узбіччі окропленої кров’ю дороги буде на сторожі нашої вкотре зламаної долі...

Волають до неба відомі й невідомі могили полеглих борців за

волю, честь і славу України на рідній землі й на чужині. А чорний імперський крук устами манкуртів до 20-річчя Незалежності проголосує політичну анафему Степану Бандері, Юрію Шухевичу. І в їхніх іменах — усім полеглим борцям за волю, честь і славу України. А Гарант Української Конституції і національної безпеки, чи то помилково, а чи зумисне, говорить щось несумісне з історичною правдою всіх народів світу, які боролися за національне й соціальне визволення своїх народів, про наше спільне майбутнє без “минулого в... Україні”.

Болить українська душа: з ким святкувати 20-літній ювілей? Де наші ідейні поводирі? Як святкують вони День Незалежності України сьогодні? Де наші місцеві герої? Розсіялись, як мак у полі, злякавшись поліційної влади? А нам, посполитим, страшно, дуже страшно вийти з протестом за свої українські права на майдани України і на весь світ заявити про себе, нащадків борців за незалежність?

Хіба не чуємо, як з берегів Дніпра кличе до боротьби за Українську Україну могутній голос Безсмертного Тараса? Українці! Не відступімо! Будьмо собою!..

ПІД ІМПЕРСЬКИМ ГІПНОЗОМ

Володимир ФЕРЕНЦ,
Івано-Франківськ

За роки незалежності у кожного із нас сформувалося своє неповторне бачення шляху незалежності з численними тернами та вибоїнами, з боєм людського серця, з жалем і тривогою в очікуванні ще чогось... Поважна, стара еліта перераховуватиме всі несправедливості влади щодо українців і заспокоює віддасть помсту в руки Всевишнього: "Ім воздасться!" Не воздасться, якщо не змінимося ми. Тому до ювілею перераховувати українські злобутки і прорахунки напевно не варто. Дай Боже нам хоч наблизитися до істинного розуміння всього, що з нами сталося, не згадуючи при цьому президентів, політиків чи грабіжників. За двадцять років ми дійшли краю, за яким сподіватися можна лише на Всевишнього і на себе, на мільйони таких самих людей перед цим рубежем. Нас таких занадто багато, щоб нам могла зарадити держава, яку ми утримуємо на податки, але яка живе сама по собі, гнана вітрами і тенденціями світу, силувана до безконечних поступок сильним націям і фінансовим шулерам світу. Наша громадянська нерішучість перед порогом нового часу є першопричиною слабкості України, яка нам ще служить, але дедалі більше втрачає чуття організму нації, стає тілом без душі. На думку спадають слова Івана Франка про паралітика на роздоріжжі, але таких думок треба позбуватися найперше. Вловлювати лиш натяк минулого часу, але жити минулим, повторювати гасла і клятви минулого століття вже не можна. Тепер це не має жодного значення, бо важлива лише дія і осмислений вчинок конкретної людини. Інколи треба вчинити щось більше, ніж потрібно для себе. Лінивість до громадської справи є гріхом, за який карають цілу націю. Саме тому всі двадцять років домінує ментально проросійська влада.

Кажуть, українці добродушний народ, але часто ми безжальні, особливо до своїх. Щось заважає нам бути собою у гніві й радості, у ширій молитві до Бога... Ні, ми не спляча нація, адже кожен із нас кмітливий і намагається зрозуміти, що діється довкруг. Те, що тяжіє над нами, дивним чином нагадує якийсь особливий вид соціального гіпнозу. І напевно в цьому головна наша проблема. Гіпнотичний вплив імперії, яка ще не сконала, чи привиду незрозумілої нам глобалізації. Може, після двадцяти років напівлетаргійного сну у нас виникне єдине бажання: скинути з власної душі незриме ярмо і стати вільними перед Богом, сильними людьми? Стати людьми, які живуть так, як переважна більшість самодостатніх народів.

Ми українці, що дали державі назву, мову і споконвічну й сушу традицію культури. Хто не зва-

жає на цей факт — не визнає і держави, стає поза законом. Усі попередні двадцять років були суцільним гіпнотичним сеансом, інформаційним наступом зусібіч. Хотіли, щоб ми не відчували себе українцями в силі й кількості — щоб дві третини корінного етносу не сміли політично домінувати в державі зі своєю державною мовою, самобутністю і багатющою національною культурою. І український етнос усі двадцять років добровільно дозволяв дискримінувати себе в інформації, друкованому слові, видавництві і рідномовній молитві до Бога, щоб не злякати прояву долі — Незалежність. Тепер цього ніхто від нас не відбере, але зробити з цього формальність, свободу без української волі, можуть, якщо українці й надалі "бавитимуться у хованки" в політиці, бізнесі, вірі й житті. Нам не треба шукати ні

приятелів, ні ворогів — достатньо бути українцями без фальші й компромісів. Час уже називати речі своїми іменами, не криючись і не боячись вчорашнього. Час жити своїм розумом, незважаючи на те, що про це подумають сусідні держави чи навіть увесь світ. Все, що є українським світом, треба повертати собі шодня, не чекаючи моменту, коли до цього покличе новий український лідер.

Досі єдність українців ми вважали категорією політичною, але це ніщо інше, як спільний, вільний спосіб життя від Карпат до Луганська. Це Український Світ, якого нам так бракує сьогодні у незалежній Україні. Тому двадцять перший рік незалежності мусить бути роком потужного відновлення цього світу. Це справа рук молодих, які легко позбуваються застарілих стереотипів і звичок. Молодь, народжена у вільній державі, ставши зрілим поколінням, обов'язково відновить справжній український порядок життя нації і держави.

РІДНА МОВА — НЕВМИРУЩА!

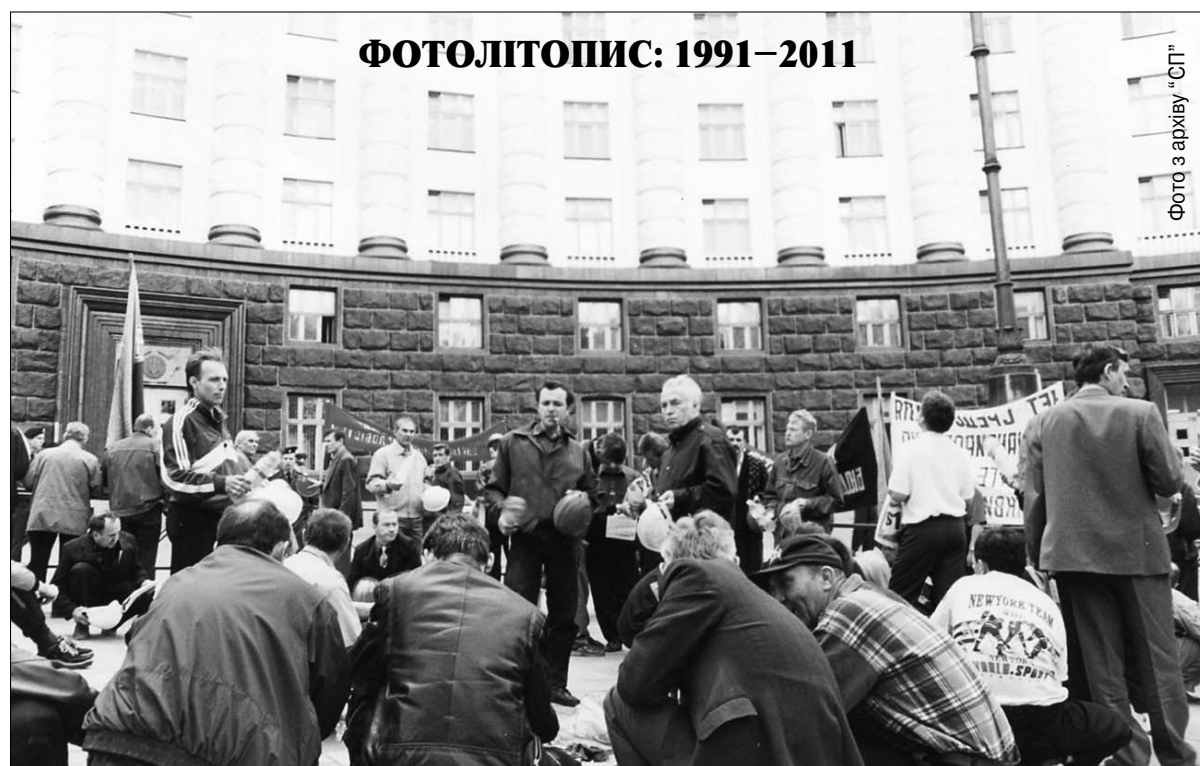
Любомира ГАВРИЛІВ,
поетеса, член Національної спілки журналістів України,
Івано-Франківськ

Дякувати Богу і визначним провідникам нації, які поклали життя за нашу мову, культуру, за волю України, за її невмирущість!

Мова держави України! Яка вона дорога нам, українцям! Вона вистояла, вона боролася та бореться, на жаль, уже у своїй незалежній державі: це мусить захищатися, бо наші "брати" ревно протягом століть та й зараз не складають зброї на її вбивство, асиміляцію. Але вони забули прописну істину: мова кожного народу — голос душі, а душу не так легко вбити! Наші супротивники добре усвідомлюють, що боротьба за мову — це боротьба за державу, за Україну. На жаль, не всі це розуміють і піддаються на агітацію наших "доброзичливців", які доводять, що всі ми — слов'яни, тому не має значення, якою мовою розмовляти. Полемізуючи з такими людьми, я завжди запитую: якщо ми такі рідні, то чому протягом століть, і за царизму, і за комуністичного "раю", намагалися знищити українську мову в самій її основі? Якщо вам усе одно, якою мовою спілкуватися, то чому б вам всім не розмовляти українською, адже це мова Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки та багатьох діячів культури світового рівня? На мої запитання відповіді немає, а якщо є, то з шовіністичними нотками.

ЛІНГВОЦИД — мововбивство — свідоме, цілеспрямоване нищення мови народів, націй. Поневолювачі добре усвідомлюють: зникне мова — не буде держави України. Загарбники, захопивши, поневоливши інший народ, намагалися всіма засобами вбити свідомість його генетичної пам'яті: відвертим геноцидом, асиміляцією, манкуртизацією, закамурфльованим "уболіванням" за розвій інших народів. Це на деякий час вдавалося, але душа знедоленого люду — втрата, яка болить. І коли настає слухна хвилина, спалахує яскравим, обпикаючим полум'ям помсти. Після всіх тих тяжких випробувань наш народ зумів вистояти, зберегти яскравість і самобутність мови, багатогранність культури всіх етносів, величність української пісні, духовність, віру в Бога. Ці чесноти допомагали нам виживати в усі часи лихоліття, ми набули імунітет, який рано чи пізно приводить до видужування.

Нарешті ми живемо у своїй державі, зі своїми законами (правда, не завжди вони добрі для народу), нас чимраз більше пізнає світ, ми мандруємо іншими країнами. Але боляче визнавати, що українці віддають свої знання, силу, молодість на розвиток і добробут чужих країн. Час нашим можновладцям повернутися обличчям до свого народу й дати можливість працювати в своїй державі, для своїх дітей і прийдешніх поколінь.

ФОТОЛІТОПИС: 1991–2011

Фото з архіву "СП"

Наталка ПОКЛАД

CONSTANTA

Колись це були вожді — кипіло довкола ідеями...

.....

Обліплені привілеями, пливуть, як бульки по воді.

Усе в нас вийшло навпаки: не ті ми прийняли сигнали, не там поставили гачки, коли голосували. Не ті вродили в нас жита і вибуяла доля, історія в нас теж не та, не ті верхи-роздолля. Не той акцент, не той баланс, не ті пісні рельєфу... Не той народ сьогодні в нас, що треба еМеВеФу.

Ти знов переорана до основ, аж стогне кривава попруга... Героїв народжує не любов — героїв народжує туга.

Дорога до щастя,
дорога до волі —
на ній вистачає каміння та ям.
Обряд відшліфований,
руки некваля...
Хто буде жертвним ягням?

ВЕСНЯНА КЛЯТБА ЖУРАВЛЯ

Купити в селі
невеличку хатину й козу
і слухати землю,
і жити, і вірші писати,
й потовчену душу неквапом
сільським лікувати,
вже майже покірною сприймаючи
лічби зозуль.

Ходити у гості, де поруч —
велике й дрібне,
де чарка розв'яже язик
і освітить глибини,
де у зашкарблomu
серці сирітка-дитина
озветься під пісню і раптом
тихенько сплакне...

Ось енциклопедії доль,
що не вийдуть у світ,
вік аркуші їхні від будня
до будня гортає,
а перегорнувши, горбочок
землі наспає —

як зможуть, то діти й онуки
доглядять той слід.
Десь дуже далеко нуртують
вокзали й міста,
і пристрасті рвуться, й нові
визрівають афери, —
й приносять газети рядки
про суди та центнери
й про те, що епоха нова —
не така вже проста.

А верби все вище до неба —
ось-ось доростуть,
шовковиця рясно вродила,
горіх дав пагіння.
Вже осінь — в дорозі.
Вже треба —
про ріллі й насіння,
бо це — наше нині і завтра,
бо це — наша *суть*.

Ми світ не змінили, не
зрушили навіть його,
ми тільки зв'язали
нитки покоління,
щоб не рвались
і, може, одне ще — без фальші
ридали й сміялись,
коли нас палив чи гукав
предковичний вогонь.

І, може, почули,
як ласки благає земля,
як в ній виколихує
зрада новітні Помпеї...

Як тяжко людині,
що вже відчахнулася від неї,
в собі не стоптати
весняну клятву журавля.

Душе, науку прийми.
Душе, в цім часі тривожному
ще з однієї зими
вийдемо ми переможцями.
Хай буде зим цих до ста —
в праці, із радістю й вірою,
і всепрощенні вуста
перед дорогою білою...

Через ріку — аби луна...
І я — фантом, і ти — мана.
І неприкаяності печать, —
а зорі бачать — і мовчать.

Через ріку — через життя;
те, що пішло, — без вороття...
Та є ще нині, завтра є,
душа у нім гніздечко в'є.

Сум утрат, здібань яса,
почуттів дзвінків розкати...
Те, що пишуть небеса,
людям важко переграти.
Ми підкоримось тому,
що написано звисока, —
і проніже світло тьму,
хоч яка вона глибока...

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

БЛАГОСЛОВЕННЯ КНЯГИНИ ЗАСЛАВСЬКОЇ

Коли йдеться про зародження Пересопницького Євангелія, то з цим перекладом (точніше, одним із перших українських перекладів канонічного тексту четвероевангелія) пов’язують імена двох творців: переписувача Михайла Василевича зі Сянока, що на Лемківщині, та архимандрита Пересопницького монастиря Григорія.

Але своєрідним наріжним каменем у фундаменті з’яви Пересопницького Євангелія є Анастасія Гольшанська-Дубровицька з княжого роду. Ставши ігуменею Параскевою монастиря в Ізяславі, вона опікувалась одухотворенням святої обителі саме через друковане та переписне слово.

Добре володіючи церковнослов’янською мовою, княгиня Заславська розуміла, що церковна та розмовна лексика дуже відрізняються між собою, і старослов’янську мову, якою читали Святе Письмо під час служб Божої, не завжди могли зрозуміти прості люди. Отож і вирішено було перекласти Євангеліє живою народною мовою.

Цей сміливий, реформаторський задум суперечив тодішнім консервативним канонам, які стояли на захисті непорушності й незмінності того, що створювалося віками. Ігуменя Параскева благословила цю справу. Таким чином робота над перекладом Євангелія (а про це мріяв не один сподвижник, зокрема й князі Острозькі), саме з ініціати ігумені Параскеви почала давати результат — поволи (слово за словом) Святе Письмо набувало національного колориту.

Пересопницьке Євангеліє творилося з 1556 до 1561 року. Протягом цього часу ігуменя слідувала за роботою перекладачів. Але чи дочекалася вона своєї заповітної мрії в завершеному вигляді? Відповісти на це запитання важко, бо завершення роботи над майбутнім раритетом і час смерті ігумені Параскеви позначені 1561 роком.

АРХИМАНДРИТ І ПИСЕЦЬ

За свідченням, яке залишилося на сторінках Пересопницького Євангелія, можна зробити висновок про те, що над його перекладом і переписуванням працювало щонайменше двоє людей: пересопницький архимандрит Григорій і писець Михайло Василевич. У післяслові — ширістю Михайла Василевича, який усвідомлював, що за канонами не можна змінювати євангельський текст, але його можна коментувати. Відтак автор дозволяє собі вільний коментар — про сам текст, про роботу над переписом і, звичайно, про всіх причетних до створення Пересопницького Євангелія. Зокрема й про свою місію — викласти святі істини на пергаменті “чистим і красивим” письмом.

Таким чином задана місія у Михайла Василевича вийшла насамперед виконавчо-послушницькою. Натомість у згадках про іншого автора Пересопницького Євангелія — ченця Григорія, архимандрита Пересопницького монастиря — переписувач возносить своєю напарникові по книжній справі вдивовижу вели-

450-РІЧЧЯ ПЕРШОКНИГИ

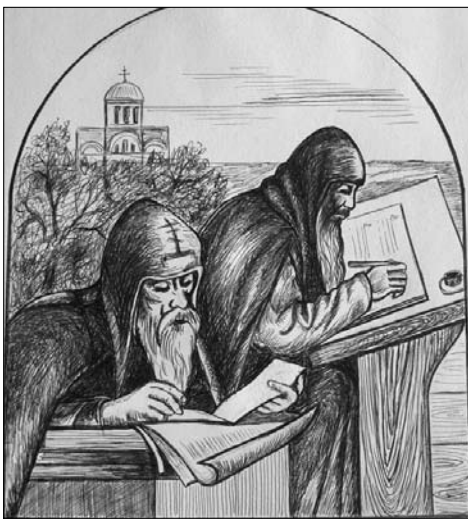
У кожного народу є пам’ятки, значення яких воістину безцінне, бо вони втілюють неповторну ідентичність народу, своєрідність його культурного образу, невмирущість культурної пам’яті. Саме такою культовою пам’яткою для України стало Пересопницьке Євангеліє, на якому на вірність народу присягають президенти нашої держави. 29 серпня 2011 року в селі Пересопниця на Рівненщині — батьківщині української Першокниги — відбудеться широкомасштабне відзначення 450-річчя з часу створення унікальної реліквії. Отже, про знане і потаємне, пов’язане з фоліантом, про його невичерпну енергію та одухотвореність...

чальне слово. Відтак можна зробити висновок, що о. Григорій — своєрідний керманіч проекту.

ВІД ДВІРЦЯ — ДО ПЕРЕСОПНИЦІ

Пересопницьке Євангеліє писали у двох місцях — селах Двірець і Пересопниця, які колись належали різним князям, а потім поріднилися у межах Великої Волині; нині ж є територіальною складовою відповідно Хмельницької та Рівненської областей.

Зокрема за архівними даними, перші перекладені слова Святого Письма лягли на пергамент у Двірецькому Свято-Троїцькому монастирі. Сталося це 15 серпня 1556 року в день Успіння Богородиці.

Ось так ченці створювали українську Першокнигу

Загалом у Двірецькому Свято-Троїцькому монастирі було відтворено 155 пергаментних сторінок безцінної духовної та історичної пам’ятки загальною кількістю 482 аркуші. На цих сторінках укарбувались Євангеліє від Матвія і перша половина тексту Євангелія від Марка. Згодом роботу припинили і перенесли до Пересопниці, де в монастирі при церкві Різдва Богородиці довершилося в переписному вигляді Євангеліє від Марка, завершені Євангелія від Луки та Іоана, Післямова до пам’ятки і Місяцеслов.

ЄВАНГЕЛІЄ В ПЕРГАМЕНТІ Й ОКСАМИТІ

Леся Українка одягнула вогонь в одужу слова, таке завдання поставили перед собою засновники і творці Пересопницького Євангелія. Щоправда, їм належало одягати саме слово у вишуканий і традиційний для середньовіччя матеріал. Коли ж процес було завершено, і святю книгу поставили на терези, то з’ясувалося, що, попри її безцінну духовну вагу, вага фізична становить 9 кілограмів 300 грамів. Насамперед за рахунок основи, на якій писали Євангеліє. Це перга-

мент, тобто вичинена шкіра молодих ягнят або телят. На створення Пересопницького Євангелія (а це — 482 аркуші розміром 38 на 24 сантиметри) використано шкіру цілої отари овець.

Щодо чорнила, то його виготовляли самі ченці за кількома рецептами, ось один із них: “Дрібно стовкти чорнильні горішки і просіяти їх через сито, потім полити кислим і прісним медом і змішати з вишневим клеєм, у розчин опустити 12 залізних пластинок і поставити посудину в тепло. Тричі в день помішувати і проціджувати”.

Якою була оправа Пересопницького Євангелія у первісному вигляді? Шкіряною чи оксамитовою? На дубових чи березових дощечках? Інкрустована коштовними каменями і сріблом чи ні? Точна відповідь на ці запитання вже навряд чи знайдеться, бо обкладинка Пересопницького Євангелія змінювалася у зв’язку із загальною тенденцією — церковні книги були в постійному користуванні, тому швидко зношувалися і потребували оновлення.

Варіант обкладинки єдиного примірника, що зберігся донині й перебуває в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. Вернадського, за висновком дослідників, датується початком XVIII століття. Виготовили тодішню оправу на замовлення гетьмана Івана Мазепи, який 1701 року подарував рукописну книгу Переяславському кафедральному собору. Палітурка має оксамитовий покритий матеріал і дорогий оклад.

ЧЕРЕЗ ТЕРНИ — КРИЗЬ ВІКИ

Пересопницьке Євангеліє саме оповідає про свою долю. Тривалий час книга перебувала у Пересопниці в монастирській обителі, вважалася коштовністю, якою не тільки пишалися, а й повсякчас користувалися під час служби Божої. Далі, до 1701 року, книга згадується лише раз у переписі монастирського інвентарю.

Фактично із 1701 року починається друге життя української Першокниги, коли гетьман Іван Мазепа, який натрапив на її слід, передає Євангеліє в дар Переяславському єпископському престолу; розпоряджається надати книзі “нового обличчя”, оскільки палітурка стала вельми неприглядною. Для цього використали “модний” на той час зелений оксамит.

Уже у XIX столітті у життєпису книги історія вписала ще одне величне пошанування — в особі геніального українського поета і художника Тараса Шевченка, коли

Оригінал Пересопницького Євангелія

він за дорученням Київської археографічної комісії перебував у Переяславі, де оглядав тамтешні старожитності. Серед тих шедеврів, які було описано в археографічному звіті, почесне місце посіло Пересопницьке Євангеліє.

Коли ж українська церква остаточно підпала під відання російського синоду, Євангеліє вийшло із Богослужбового ужитку та було передане до бібліотеки Переяславської семінарії. Саме в бібліотеці на нього натрапив Осип Максимович Бодянский, відомий археограф і славист, який закінчив філологічний факультет Московського університету, навчався у Полтавській семінарії. Ця знахідка датована 1831 роком.

У 60-ті роки XIX століття семінарію з Переяслава перевели до Полтави, і туди разом із іншими старожитностями помандрувало й Пересопницьке Євангеліє. Потім його шлях проліг із Полтави до Петербурга, і повернулося воно до бібліотеки Полтавської духовної семінарії 1887 року.

Під час Другої світової війни книгу евакуювали до Уфи. Коли закінчилося воєнне лихоліття, Першокнига знову повернулася в Україну — до Києва. Спочатку зберігалась у фондах музею-заповідника Києво-Печерської лав-

Пам’ятник Першокнизі у селі Пересопниця на Рівненщині

ри, а 24 грудня 1948 року її передали в Центральну наукову бібліотеку (тепер — Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського), присвоївши інвентарний номер 15552.

“ПРИСЯГАЮ НА ВІРНИСТЬ УКРАЇНІ!”

“Я, волею народу вибраний Президентом України, вступаючи на цю високу посаду, урочисто присягаю на вірність Україні...”

Щоразу, коли ці величні слова звучать із уст новообраного Президента України, його рука лягає на Пересопницьке Євангеліє. Уперше це сталося 5 грудня 1991 року, коли присягу прийняв Леонід Кравчук. Щоправда, за кілька днів до цієї історичної дати ні очільник новоствореної держави, ні загалом Україна ще не знали, перед чим засвідчуватиметься президентська вірність.

Згадає академік Микола Жулинський, очевидець та безпосередній учасник здобуття Україною незалежності: “За декілька днів до

інавгурації Президента до мене зателефонував письменник Роман Лубківський і повідомив, що народні депутати “ламають голови”, на чому має приймати присягу Леонід Кравчук... Я з першого слова зрозумів, що Роман Лубківський чекає від мене підказки, і моя відповідь не забарилася. Без вагань порадив узяти у Центральній науковій бібліотеці Академії наук України одну з найбільших святинь нашого народу — Пересопницьке Євангеліє. Його історія мені була добре знайома; не раз бував у самій Пересопниці. А ще українська Першокнига гарно “в’язалася” з Леонідом Кравчуком географічно — рівненським походженням і родовідним корінням (Пересопниця розташована за декілька десятків кілометрів від Великої Житина, де народився Леонід Кравчук). Тоді, відповідаючи Романові Лубківському, зловив себе й на іншій думці: Леонід Кравчук як відомий радянський атеїст, недавній високий компартійний функціонер не міг присягати так, як, скажімо, президенти США, — на родинній Біблії. Та й не відомо, чи зберігалася в родині Леоніда Кравчука така сімейна реліквія. Я вважав, що певною мірою було б символічним, якби саме на Пересопницькому Євангелії присягали наші президенти, бо ця українська Першокнига засвідчувала порівняння народу читати Святе письмо рідною мовою... Опісля ми — група письменників, депутатів — поїхали у Центральну наукову бібліотеку Академії наук України на оглядний єдиний примірник Першокниги, що дійшов із XVI століття і мав досить пристойний вигляд. Отож рішення виявилось однозначним, — якщо вже присягати українському президентові на святій книзі, то тільки на Пересопницькому Євангелії як національній святині. Затим народні депутати України, поети Роман Лубківський і Дмитро Павличко привезли цю видатну пам’ятку української культури та історії до Верховної Ради України, і вона виконала свою історичну місію — на ній стали присягати українські президенти”.

Анатолій ШПИТАЛЬ,
кандидат філологічних наук,
Інститут літератури
ім. Т. Г. Шевченка
НАН України

Коли історика з Санкт-Петербурга Тетяну Таїрову-Яковлеву запитали, чи працює вона в архівах, вона відповіла: “В архівах я не тільки працюю, а іноді просто живу”. І скільки вона сама знайшла невідомих документів! Один “Батуринський архів” чого вартий, адже сатрапи Петра І, зруйнувавши Батурин і знищивши 15 тисяч його мешканців, вивезли папери Канцелярії Мазепи до Петербурга, де пролежали вони до наших часів навіть не описані. І тому кожна її робота — новаторська, адже там — нові матеріали, про які навіть не здогадувалися.

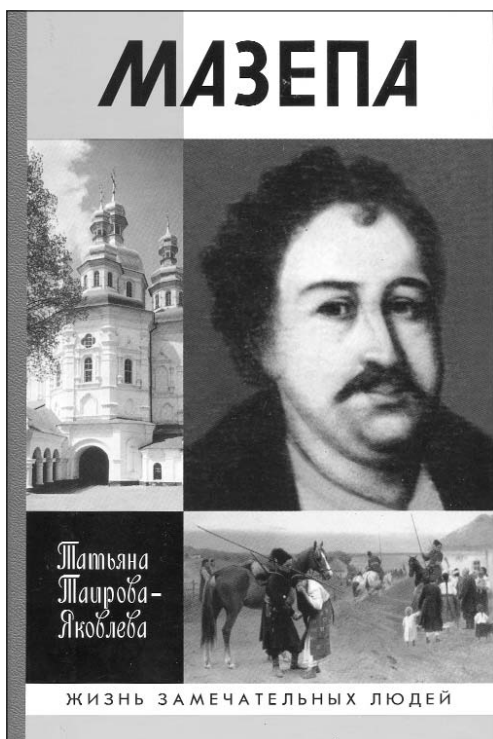
А почалося все, за легендою, коли школярка Таня в батьковій бібліотеці натрапила на 21-томник М. Костомарова. І як вступала до університету, то на іспит сходилися викладачі, щоб послухати її відповіді. А коли 1992 року захищала кандидатську дисертацію, один із опонентів, відомий історик, порадив дати прочитати її депутатам Верховної Ради України, щоб не було більше Руїни. Не читали вони її, як не читали і капітальної монографії “Руїна Гетьманщини” (2003), яка вийшла українською мовою. Взагалі ж знання історії нашими депутатами — таке ж питання, як уміння читати. Апофеоз знання історії — твердження І. Богословської про Крим: “На протяженні багатьох тисячоліть це була руська територія” (“Фокус”, 2007, 22 лютого). То кому ж Москва виплачувала до 1700 року данину? Кримському ханству чи “своїм” у Криму? Певно, не знає Інна Германівна, що 1710 року, після провального Прутського походу, коли дружина Петра І Катерина, зібравши викуп, врятувала чоловіка від ганебного полону, була відновлена виплата данини Кримському ханству. Це що, також були “інвестиції” для своїх?

Але не говоритимемо про І. Богословської, йдеться про Тетяну Геннадіївну, вихід книжки якої “Мазепа” 2007 року в серії “Жизнь замечательных людей” був своєрідною сенсацією і ляпасом багатьом історикам: як це так, Мазепа — і в такій серії? Т. Таїрова-Яковлева зауважила у “Вступі”, що політичний спектакль з анафеєю, влаштований Петром І, на 300 років укорінився у свідомість більшості істориків. У той складний час усі гетьмани України часто міняли політичних союзників. Це фігура настільки неординарна та багатогранна, що для її зображення потрібна вся палітра фарб. Автор пише: “Природжений політик, обдарований полководець і дипломат, людина відважна, честолюбна і цілеспрямована — Мазепа був уособленням духовного відродження і розквіту козацтва. Поет і філософ, прекрасно освічений, казково багатий, з прозірливим і насмішуватим розумом, він двадцять років успішно лавірував в океані політичної боротьби, залишаючись біля керма України!.. Саме такого, справжнього Мазепу ми постарасьмо витягти з-під мішури міфології, яка окутує його”. Справді, Мазепа ніби жонгулював над прірвою, перебуваючи між воєнними, заздрісними, бунтівни-

ками й донощиками, двадцять років правив Гетьманщиною. Авторка дає спочатку родовід І. Мазепи, зробивши невеликий відступ в історію козацької України. Вона відмітає всілякі легенди, особливо “епізод з конем Пассека”. Опрацювавши величезний джерельний матеріал, Т. Таїрова-Яковлева створює також і психологічний портрет І. Мазепи, зіставляючи висловлювання різних сучасників — П. Орлика, Жана Балюза, московських бояр, українських гетьманів, полковників і кошових. Адже був І. Мазепа у П. Дорошенка, “суворого, жорсткого і похмурого”, чий ідеали єдиної сильної Гетьманщини стали священними і для Мазепи. В полоні у кошового

го мислення і поведінки фактично “вискокчи” в середовищі вищої козацької старшини. Авторка чітко прослідковує, як І. Мазепа, підписавши Коломацькі статті, пізніше фактично нівелює їх. А записано там було, щоб “не допускати голосів таких”, що Україна є Гетьманщиною, а не просто частиною “Іх Царського Пресвітлого Величства Самодержавної держави”. Як ото нині Білорусь на область хочуть перетворити... Вирішальною була роль гетьмана І. Мазепи у приході на царство Петра І, якого той підтримав у жорстокому протистоянні з царицею Софією. Його 50-тисячне військо, яке стояло на кордоні, могло втрутитись у двірцевий переворот на боці виз-

«МАЗЕПІАНА» ПІТЕРСЬКОГО ІСТОРИКА

наченої І. Мазепою сили. Вибір упав на юного Петра, амбітного, але гарячого царя. Як пише Т. Таїрова-Яковлева: “Гетьманство Мазепи — це прекрасний приклад компромісу, не зафіксованого на папері, але який виконувався... Гетьман... був надійним військовим союзником”. Справді, вперше після Переяслава Москва обіперлася не на масу анархічних опозиціонерів, а на сильну гетьманську владу. Були і спроби в Україні скинути гетьмана — згадаємо писаря Генеральної канцелярії Петра Іваненка (з подачі І. Мазепи — Петрика). Авторка досліджує також і складні відносини Запоріжжя — Кримське ханство, де були походи один на одного, які перемішувалися із “замиреннями”. Петрик (Хмель, як іноді називали його) ішов на Україну з 20-тисячною ордою і козаками. Полтавщина зустріла їх привітно. Врешті, про це розділ книжки “Мазепа і “народні герої” — Палій і Петрик”. Досить детально прослідковано діяльність фастівського полковника Семена Палія — адже “питання Правобережної України” завжди було для гетьмана на першому плані. Один із титулів, виборений Мазепою, був “гетьман обох берегів Дніпра”. Які бої — таємно-підкилимні, дипломатичні й військові були за ті землі, котрі були у сфері впливу Корони Польської! Урешті, все те розкрито в розділі “Гетьман обох берегів”, а через час “Триумф перед крахом” ми переходимо до розділу “Катастрофа” — періоду союзу з Карлом XII, Полтави і Бендер... Що ж, І. Мазепа був учнем Макіавеллі, як часто це демонструє Т. Таїрова-Яковлева, але мав за мету після хаосу старої системи Гетьманщини створити нову державну систему, працюючий механізм. Він бачив, що Річ Посполита іде до загибелі. Сам І. Мазепа “тяжкою і невдячною вважав службу Москві, чий воєводи називали козаків “мужиками” і часто поводитися як господарі з підлеглими, а не рівні з рівними. Ідея сильної, сучасної держави з твердою владою дедалі більше вимальовувалася в свідомості гетьмана. Єдина і сильна Україна буде здатна протистояти ворогам і шаблею

добиватися своїх прав і вольностей”, — пише автор. Цими словами безстороннього об’єктивного історика і завершимо огляд виходу книжки про життя одного з видатних людей.

2007 року вийшов у СПб перший том (1687—1705) “Батуринського архіву” під загальною назвою “Гетьман Іван Мазепа”. Там — невідомі досі документи, гетьманські універсали, листування з московськими боярами, охоронні листи. Зберігся також лист ігумена Печерського дівочого монастиря Марії Магдалини з власним підписом та печаткою монастиря. Хто не знає — це була мати Івана Мазепи. Ми не дізнаємось ніколи, який подвиг здійснив козак Олексій Урвхвіст, але читаємо універсал: “Беремо його жінку Маланію овдовілу під нашу гетьманську оборону, звільнивши її від поборів і всяких посполитих повинностей аждо ласки нашої” (1698 р.). Серед документів — підтримка монастирів, будівництво церков, наказ-заборона переправлятися на Правобережжя (часи С. Палія — А. Ш.), цікавий охоронний лист про безпеку польських вельмож під час війни зі Швецією.

Другий том “Батуринського архіву” — 1705—1708 рр. Звичайно, ми не знайдемо там таємного листування з панною Дольською, польським і шведським королями. Певно, потайнішої людини, ніж І. Мазепа, в історії України не було. Але є тут листи від сораатників з аналізом ситуації довкола України. Були раніше роботи “Розвідка Богдана Хмельницького”. Можливо, хтось зараз працює над дослідженням “Розвідка Івана Мазепи”, бо були у нього “свої люди” і в Стамбулі, і в Бахчисараї, і у Варшаві, а з близького оточення Петра І двоє бояр, як писала Т. Таїрова-Яковлева, таємно інформували гетьмана про все, що мало стосуватись до Гетьманщини.

ГЕТЬМАН ІВАН МАЗЕПА ДУМА ІЛИ ПІСНЯ

*Всі покою щиро пражнуть,
А не в єден гуж всі тягнуть;
Той направо, той наліво,
А все, браття, тото диво!
Не маш любви, не маш згоди
Од Жовтої взявши Води,
През незгоду всі пропали.
Самі себе звоювали.
“Сї, братища, пора знати,
Що не всім нам панувати,
Не всім дано всеє знати
І річами керувати.
На корабель поглядімо,
Много людей полічимо!
Однак стирник сам керує,
Весь корабель управує.
Пчука бідна матку мас
І оної послухає”.*
*Жалься, Боже, України,
Що не вкупі мас сини!
Єден живе із погани,
Кличе: “Сюда, Атамани!
Йдім Матки ратовати,
Не даймо сї погубити!”
Другий Ляхом за грош служить,
По Вкраїні і той тужить:
“Мати моя старенькая!
Чом ти велми слабенькая?
Розно тебе розшарпали,
Гди аж по Дніпр Туркам дали.
Все то фортель, щоб слабіла
І аж віконець сил не міла!”
Третій Москві юж годує*

*І сї вірне услугує.
Той на Матку нарикає,
І недолю проклинає:
“Ліпше було не родити,
Нїжлі в таких бідах жити!”
Од всіх сторон ворогують,
Огнем-мечем руйнують,
Од всіх не маш зчливости,
Ані слушної учтивости:
Мужиками називають,
А подданством дорікають.
“Чом ти братов не учила,
Чом од себе їх пустила?
Ліпше було пробувати
Вкупі лихо одбувати!”
Я сам бідний не здолаю,
Хиба тільки заволоаю:
“Ей, Панове Єнерали,
Чому ж єсьте так оспалі!
І ви, Панство Полковники,
Без жадної політики,
Озмітеся всі за руки,
Не допустіть горької муки
Матці своїй больш терпіти!
Нуте врагов, нуте бити!
Самопани набивайте,
Острих щабель добувайте,
А за віру хоч умріте,
І вольностей бороніте!
Нехай вічна буде слава,
Же през шаблі маєм права!”*

Власноручний підпис
І. Мазепи

Монографія “Іван Мазепа і Російська імперія. Історія “зради” (2011) Т. Таїрової-Яковлевої ніби аж розширює видання “ЖЗЛ”, уводить багато нового історичного матеріалу, знайдених нею невідомих документів. Але постає питання: чи була держава Петра І до Полтавської битви імперією? Чи стала нею пізніше? Це питання — до істориків, ми ж маємо унікальне в своєму роді дослідження, де доводиться, що співпраця (до 1707 року) Петра І та І. Мазепи була взаємовигідною. Вступний розділ — “Відмовляючись від міфології” — мав би послугувати методологічним зразком для сучасних істориків. Тут повна відмова від “міфів, штампів і стереотипів”. Авторка не руйнує, а просто знищує міф щодо пропольської орієнтації гетьмана. Знайшовши в московських архівах (а за 300 років не знайшли! — А. Ш.) оригінал доносу на І. Самойловича до Москви з підписами старшини, Т. Таїрова-Яковлева побачила там особистий підпис генерального осавула І. Мазепи (що всі заперечували до неї), але доводить, що донос написали інші. Думаю, що розділи “Внутрішня політика Мазепи”, “І. Мазепа і Правобережна Україна”, “Козацька старшина часів І. Мазепи” і особливо “Трагедія вибору” обов’язково треба терміново друкувати в нас, якщо не перевидавати книжку. У розділі “Хворий старий” ми прочитаємо про відмову Петра І захищати українську землю, про втрати і грабунків з боку російських військ і особливо Петрів план “випаленої землі” перед наступом шведської армії. А 1707 року через реформи ліквідувалась українська автономія. І тоді б пропала “матка бідна Ойчизна мила Україна Мала Росія”, як писав І. Мазепа. Підзаголовком книжки “Історія “зради” — в лапках — то, можливо, сигнал для деяких наших “кондових” істориків імперської закваски, а то скоро в серії “Жизнь замечательных людей” вийдуть томи “С. Петлюра” і “С. Бандера”, а вони лишень очима кліпатимуть.

Тож подякуємо Тетяні Геннадіївній за її подвижницьку працю, адже її доробок — то і наше надбання.

Леонід ПАСТУШЕНКО,
Вінниця

*Інтелекція, вихована
колонізатором, буде ворогом
власного народу.*

Джавахарлал Неру

Днями підходить до мене давній приятель — росіянин і з холодним обличчям запитує:

— Чого це ти на нас нападаєш? — і показує одну з моїх публікацій.

Щиро дивуюся, бо ніколи й ніде не виступав проти росіян тільки тому, що вони росіяни. Я все життя вважав і вважаю, що кожна людина має гордитися своєю національністю, бо саме цією неповторністю вона найбільш цікава для інших і найповніше доповнює сімейний портрет людства. А тому переконаний, що зникнення, асиміляція, поглинання меншого етносу дужим — це все одно, що вбивство, це, якщо хочете, вселенська і непоправна катастрофа. Один з прикладів такого посягання на етнічну неповторність явили нам фашисти, розпочавши шалений етноцид євреїв, другий — показала російсько-радянська імперія жорстоким голодомором в Україні та депортацією невгодних владі народів.

Шкода, але на зорі Незалежності спокушений глобалістами Народний рух України дав згоду на впровадження безнаціонального, тобто безрідного паспорта, що принизливо знівельовало усіх наших громадян. Хіба що крім тих, які мають приховане друге чи й третє громадянство інших держав. Легко ж здогадатися, що за логікою такого прецедента я, опинившись, скажімо, в Туреччині, можу оголосити себе турком. Але це ж уже було: "Тепер я турок, не козак!" — пригадуєте оту комічну арію з дуету Одарки та Карася? Та хто ж це у нас перетворив серйозну політику на оперетку?

Русифікатори ж саме цього й хотіли: щоб — нагаду! — українці самі стали росіянами. 337 років усіма можливими способами "агітували" нас за це. "Історія поневолення українського народу російським царизмом

ГІРКЕ ВІДЛУННЯ ІМПЕРІЇ

сповнена численними трагедіями, духовними втратами. На службу своїм імперським планам, виправданню своєї насильницької політики царизм поставив казенну історичну науку, художню літературу, за допомогою яких обгрунтував антинаукові твердження про Київську Русь як "колиску трьох братніх народів". Істина ж полягає в тому, що Київська Русь — праматір української державності — Запорізької Січі, Гетьманщини, Української Народної Республіки. "А Росія з'явилася на кілька століть пізніше Київської Русі, коли в Суздальській землі виникло воєвниче Московське князівство, — писав мій учитель, на жаль, нині покійний професор Вінницького педуніверситету Василь Боршевський. — Ярмом на шию, петлею, з якої не можна було виборсатися, стала для українського народу Переяславська угода. Жахлива тим, що до Московії, абсолютної монархії, було приєднано Україну — першу в Європі демократичну республіку... Побачивши згубні наслідки Переяславської Ради, Хмельницький задумав розірвати договір, але, за однією з історичних версій, "був отруєний московським послом..."

Але Україна, слава Богу, не вмерла, Україна вистояла. І навіть ще у складі СРСР проголосила свій суверенітет. Незалежну Україну визнав весь світ. І першою країною, кому вона простягла свою руку дружби, була Росія. "Жити б та брататися!"

Аж ні! Молода і нібито (якщо не псевдо!) демократична Росія одразу ж починає вимагати в ООН якихось особливих повноважень "гаранта миру і стабільності на території колишнього Союзу", тобто знову претендує на звичну ще від царя Олександра жандармську роль, бо інакше — бачите! — вона не може досягти "максимально можливого ступеня інтеграції колишніх союзних республік у всіх галузях їх-

ньої життєдіяльності". У нових російських політиків почалася стара імперська сверблячка.

Особливо стараються депутати — а надо ж ті, що, як і в нас, самі пограбували та загнали свою країну в тяжку економічну кризу. І щоб якось відвести народний гнів од себе, щоразу клацають зубами, намагаючись відкусити від України то Донбас, то Харків, то Крим, то навіть Керченську протоку з тамтешніми островами. І перед кожними виборами антиукраїнські настрої в російському суспільстві, на жаль, нарастають та підігруються свідомо. Без перебільшення, проти України кинуті відбірні загони шовіністів усіх кольорів політичного спектра, які не тільки національної графі у паспорті, а й самої української національності не визнають. Безглуздий, але провокативний почин у цьому зробив якийсь доктор філософії Є. Андрюшенко (чи не яничар?): "Українці — эта атветвление русскава народа — и только!" Народу, якого до XIII ст. взагалі не було.

А йому в унісон заспівали й недолугі поети:

*Как осеннее дерево,
ты, Россия, стоишь, —
Облетела листва —
наши младшие братья...*

— відверто тужить за імперією І. Савельєв.

Не дай Боже нікому такого брата! Бо он Б. Сиротін уже не просто сумує за нашою "дружною сім'єю", а з графоманською наївністю прозоро погрожує:

*На земле моей распри и ссоры,
Созывает волчица волчат.
И, бросая свирепые взоры,
Нам с окраин народы кричат...
А ведь было положено волку
В стародавние дикие дни
Брать дитятей*

зубами за холку,

Коли вдруг разбредутся они.

Отак, "демократично" — за карк зубами і назад у "єдину і неподільну!"

Оце і є той "брат", якого і під стіл пускати не можна.

Однак це, наголошую, не стосується окремих росіян як людей, окремих сімей, навіть міжособових та міжколективних взаємин. Страшні для України не росіяни як люди, хоч і чимало серед них затятих легіонерів імперії, — страшна для нашої незалежності саме російська держава з її імперськими структурами і традиціями, з її політичними постулатами та розумінням своєї ролі у світі як якогось Месії чи так званого "третього Риму", бо цей міф про якусь виняткову її роль (а отже, особливі, нічим, жодними законами не обмежені права!) і є тим небезпечним паростком, з якого обов'язково відродиться (і вже відроджується!) імперська агресія, навіть якщо її кордони зв'язяться і до колишньої Московії.

Будь-який уважний історик не може не помічати, що всі загарбання, всі агресії на землі починалися спершу із посягань духовних, з анексії права на якусь неординарну місію. Маючи на увазі ще СРСР, китайці назвали це гегемонізмом. Може, й так. Після пролетаріату та його авангарду сьогодні в гегемони рвуться уже демократи і ліберали — вся олігархічна мафія, яка, за словами Ельдара Рязанова, "не сіє, не жне й не буде", зате гордує своїм новим суспільним ладом.

І дуже прикро, навіть страшно, коли такої небезпеки не бачать чи не хочуть, чи, на жаль, не можуть ще побачити люди, які через заклади освіти та засоби масової інформації формують і свідомість, і почуття, і мораль нашого молодого покоління.

Тисячу разів має рацію Ліна Костенко: раби рабів — це гірше, ніж раби! Однак усі мають знати чи подуматися, чи здогадатися, чи хоч би припустити як імовірність, що навіть якби результати референдуму 1 грудня 1991 року були негативними, то Україна все одно стала б незалежною. Бо тоді наше суспільство було б розколо-

то на два непримиренні політичні табори, що неминуче призвело б до громадянської, а саме — національно-визвольної війни, яка за масштабами перевершила югославську трагедію, проте і на її руїнах постала б незалежна наша держава. Самостійна Україна просто історично визріла. І інстинкт підказав народові правильний вибір. І кривава чаша його, на щастя, минула. Той же, хто із зятятістю самогубця закликає волевиявлення народу змінити, бо подорожчала ковбаса і висох бензобак у його автомобілі, якраз і кличе до братовбивства та крові.

Час усім збагнути: скуштувавши навіть такої злиденної Незалежності, Україна вже ніколи не схоче нового імперського рабства. Та якби хто склав мартиролог українців, згноєних у петербурзьких болотах, на Соловках, у шахтах Печори, в сибірській тайзі і тундрі та пустелях Середньої Азії — людство вжахнулося б більше, ніж від усіх звірств фашизму. То скільки ще міг український народ жити на такій каторзі? Придивімося до всіх національних держав — навіть найбідніші з них не просяться, щоб їх хтось загарбав чи приєднав. Така думка може з'явитися сьогодні тільки у божевільній голові.

Важко зараз нам усім. Дуже важко. І з вини наших лідерів і без їхньої вини. Але все переживе, все перебуде Україна. І нічим її вже ні злякати, ні залякати — ні руйнацією, ні голодом, ні холодом, ні війною, ні окупацією. Через ці тортюри вона вже пройшла в братських імперських обіймах. Був час і на роздуми, і на ванання, і на правдивий вибір. Як і інші народи світу, Україна остаточно вибрала Свободу і Незалежність. Тож "нехай мовчять Америки й Росії...", як писав Василь Симоненко.

І не треба наклеювати на свою голову нового лиха — ні українцям, ні росіянам, ні полякам, ні євреям, ні молдаванам, — нікому, хто живе в нашій державі. Не треба чіпати її незалежності, бо коли у збурених масах прокинеться страшний, відчайний крик "Україна або смерть!", спинити той ураган братовбивства не зможе ніхто.

Тетяна ДІГАЙ,
Тернопіль

РАТАЇ І ГРЕЧКОСІЇ ЛАНІВЕЦЬКОЇ САГИ

Василь ФОЛЬВАРОЧНИЙ. ХРЕЩЕНИКИ СТАЛІНА: Роман. Книга I. — Тернопіль: Джура, 2011. — 244 с.

торської нараці і робить її неупередженою, а можливо, певною мірою, й унікальною.

Історична проза вимагає не лише виснажливої багаторічної дослідницької праці, особливої інтуїції, вміння вслухатися в історію, а й потужної творчої уяви, здатної подолати спресовану товщу часу й оживити минуле в душах сучасників. Павло Загребельний, Роман Іванчук, Роман Федорів, Валерій Шевчук, Василь Шкляр... Історична тема магічна, її таємниці не кожному відкриваються. А найскладніше, що треба добути істину непересічну, не одноденну.

Твори на історичну тематику В. Фольварочного так щільно і щедро насичені людьми, проблемами, місцевим колоритом, правдою, побутом і стихією часу, що з повним правом їх можна назвати сагою (за жанром сага — це твір епічного стилю і змісту, який має стосунок до сімейних історій кількох поколінь і містить багато фактологічно достовірного історично-

го матеріалу). У романі "Хрещеники Сталіна" книга I, який щойно побачив світ у тернопільському видавництві "Джура", автор не тільки зреставрував не таке вже й далеке минуле, а й осмислив його з позицій сучасника. Письменник, не повторюючи нікого, віднайшов власну манеру письма в собі самому, в своєму художньому світі й навіть помітний етнографізм авторського стилю виявив себе переважно як романтичний духовний чинник.

Невипадково епіграфом до роману слугує цитата зі щоденника Олександра Довженка: "Ах коли б вистачило мені сили й часу, написав би я роман про визволення Західної України. Про воз'єднання... і про все, що з цього вийшло... І як народ український фактично був тут ні при чому... Про цю трагедію написати б роман на тисячі градусів температури і вилити в нього увесь свій біль, усю тугу, всі свої скорботи..." Наче виконуючи заповіт великого попередника, В. Фольва-

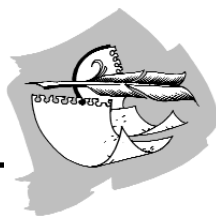
рочний на прикладі стражденного буття родини Павликових відтворив перебіг антиукраїнських політичних подій, зокрема червонопрапорних провокацій на теренах рідної йому Ланівеччини.

У книзі нема нічого вигаданого. Однак її жанр — не зовсім хроніка-роман, хоча всі злочини окупаційної влади "визволителів" зі сходу достеменно й документально підтверджені.

На ролі головних персонажів автор обрав людей, які, власне, й не готувалися до помітного місця в історії свого народу, і за інших умов, мабуть, залишилися б безіменними ратаями, гречкосіями, батьками і дітьми. Та вони потрапляють у жорстоке міжчасся двох світових воєн, які начебто виривають їх із отчої землі, прирікають на долю перекотиполя, на забуття. І саме тут виявляється, що запас їхньої духовності, негучного патріотизму здатен пройти всі трагедійні випробування долі. Тому персонажі роману відчайдушно відстоюють пра-

во залишатися людьми: ("— Я пожила й віджила, хай би дітки розкошували, натішилися білим світом. Ось що, синку, маю я ікону з Єрусалиму... Давно надумала, що тобі подарую... збережеш пам'ять про всю нападовецьку родину. Ця Матір Божа оберігатиме тебе повсякденно"). За душевними якостями героїв роману можна оцінювати український народ, до якого вони належать. Кращих його представників імперія не здатна була перетворити на рабів, на німе бидло.

Дорога історії мчить уперед, туди, де все вже було, і де пам'ять про це лишилася живою. Історія в творах Василя Фольварочного — це полігон людського буття у просторі й часі. Тут людина випробовується на цільність, на вміння зректис власного благополуччя заради головної ідеї свого життя. Той, хто спромігся це відобразити — вартий уваги нащадків. Письменник Василь Фольварочний — наш сучасник. Сьогодні і завжди.

Ірина ФАРІОН

Конституція Пилипа Орлика 1710 року через складні політичні обставини бездержавності України щойно в ХХ ст. стала системним об'єктом вивчення істориків Д. Дорошенка, О. Субтельного, О. Пріцака, О. Оглобліна, І. Борщака, В. Шаповала, Т. Чухліба, правознавців М. Василенка, Б. Майгера, О. Мироненка, П. Стецюка, О. Кресіна, літературознавців О. та М. Трофимуків, В. Шевчука та ін. Однак не меншою є її мовознавча значущість як типової мовної пам'ятки наприкінці XVII—початку XVIII ст., про що наголосив перший її текстологічний дослідник Л. Белей. Цим дослідженням маємо на меті, спираючись на історіографічно-правовий аналіз, розкрити мовну свідомість творців Конституції крізь призму базових термінів пам'ятки. Наше завдання здійснити стилістичний лінгвістичний аналіз пам'ятки у контексті всіх мовних рівнів та, виявивши терміни-концепти, проникнути в мовомислення, правосвідомість і національні ідеали наших предків.

Добу українського Відродження (або період зародження конституційно-правових доктрин в Україні [9, с. 75]) завершує юридична пам'ятка, що відома в українській історіографії як Конституція Пилипа Орлика, або Бендерська Конституція 1710 року, що в українськомовному оригіналі має розгорнуту назву “Договори і постановлення прав і вольностей войскових межі ясне вельможнымъ его милостю паномъ Филиппомъ Орликомъ новоизбраннымъ войска запорожскаго гетманомъ, и межі генеральными особами, полковниками, и тымъ же войскомъ запорожскимъ с полною зъ обоихъ сторонъ обралою”, або латинською мовою “*Racta et constitutiones legum libertatumque Exercitus Zaporoviensis...*” [ДП]. Унікальна пам'ятка — маніфест правосвідомості української політичної еліти того часу — зберігається у фонді “Справи про Україну” Російського державного архіву давніх актів і стала відома Україні щойно 2008 року¹. До цього часу науковці послуговувалися її російськомовним виданням 1859 року². Вичерпно висловився про цю пам'ятку сучасний історик О. Струкевич: “...якщо б вдалося знищити чи сфальсифікувати всі документи з історії України — Гетьманщини, то однієї Конституції, її латинськомовного варіанту, вистачило б, щоб відновити рівень і сутність оцінок українською елітою природи тогочасного світу, українського суспільства, власних місця й ролі у них” [11, с. 16].

У напрацюванні цього документа безпосередньо брав участь гетьман Пилип Орлик — наступник мазепинської лінії в українському політикумі. Як і його знаменитий попередник, він був поліглотом: володів польською, латинською, німецькою, французькою, російською, давньогрецькою мовами. Під час урочистого прийому короля Карла XII з нагоди обрання Пилипа Орлика гетьманом він у стилі давньоримських ораторів виголосив промову латиною. У його бібліотеці були оригінальні твори Аристотеля, Цицерона, Геродота, Вергілія, Данте, Мольєра, Монтеск'є та ін. [12, с. 84—85]. Як і Мазепа, Орлик знався на літературному бароко: видав дві поетичні книжки польською мовою — “Алцид російський” (1695 р.) як панегірик гетьманові Мазепі, що завершений прозою латинською мовою, і “Гіппомен Сармацький” (1698 р.) — панегіричний вірш, “творені блискучим версифікаційним стилем” [13, с. 248—249]. Отож діапазон творчості та інтелектуальної потуги цієї людини всебічний. Водночас у підготовці “Договорів і постанов” брали участь інші знаменитості того часу: генеральний обозний Іван Ломиковський, його сини Володимир, Ілля та Михайло, генеральний бунчужний Федір Миревич, полтавський полковник Григорій Герцик та його брати Іван і Опанас, кошовий отаман Кость Гордієнко, дипломат Федір Нахимовський та інші [5, с. 363].

КОНСТИТУЦІЯ ПИЛИПА ОРЛИКА 1710 РОКУ: МОВНИЙ КОНТЕКСТ

Знаково, що, попри багатомовність літературної творчості гетьмана, основний юридичний документ 1710 року написаний руською (староукраїнською) та латинською мовами. Староукраїнська версія, очевидно, призначена не лише для якнайширшого вжитку (на відміну від латини), а безумовно засвідчує українську тожсамість, є демонстративним свідченням її старожитніх прав і вольностей та аксіоматичним виявом написання юридичних документів мовою титульної нації, починаючи від Вислицького Статуту (1347 р.) і закінчуючи трьома Литовськими Статутами (1529, 1566, 1588 рр.). Перший її короткий текстологічний аналіз здійснив Л. Белей, зауваживши, що вона писана типовим офіційно-діловим стилем української літературної мови наприкінці XVII—початку XVIII ст. [ДП, с. 16]. Нещодавно віднайденій у російських архівах текст цінний не лише українськомовним оригіналом, а й тим, що кожна з 40 сторінок розділена доземною лінією на дві частини, з яких більша містить власне текст копії “Договорів і постанов”, а менша — переклад російською мовою окремих незрозумілих для росіянина українських слів, серед яких низка латинізмів, полонізмів і чехізмів. Таких глос усього 538 (разом із листом Карла XII до Войска Запорозького та листом Карла II до кошового отамана Якіма Богуща). Серед найхарактерніших перекладних українсько-російських лексем: року — года, нехай станеться — да будет, панства — государство, випроводити — освободити, працами — трудами, небожчика — покойнаго, згладити — истребить, єдиностайними — единопдушными, ухвалою — постановлением, боронити — защищать, абысьмо — дабы, посполитомъ — общественномъ, поточныхъ — обыкновенныхъ, рада — советъ, хиба — разве, гробель — плотин, утыски — утѣсненія, прагнути — желая, ярмо — иго, шановати — почитать, панове — господа, надъ то — пускай сверхъ того, наданнями — пожалованиями.

Перекладено також латинізмами, полонізмами та чехізмами, що здебільшого були органічно вписані у контекст української мови як складової західноєвропейських мовно-культурних і політичних взаємин: латинізму *реиментарской* — *главнаначальствующаго, универсалами* — *указами, коррупциями* — *подкупами, контентуячи* — *довольствуюсь, интратами* — *доходами, термън* — *срок, сукцессорове* — *преемники, фортеца* — *крѣпость, елекци* — *избранни*; полонізму: *ведлугъ* — *по силѣ, ижъ* — *что, скутечному* — *дѣйствительномъ, владою* — *властью, на радецтво* — *для советования, цвиченьемъ* — *обучениемъ*; чехізму: *скутокъ* — *дѣйствие, валецный* — *храбрый, засъ* — *же, поуфалость* — *довѣренность*.

Серед характерних українськомовних фонетичних ознак вживання літери **ѣ** для позначення звука **i**: *Гордѣенко, постерѣгати*; замість етимологічних **[o]**, **[e]** послідовно вжито **[ы]**: *тыльѣко*; сплутування літер **ы**, **и**: *грѣхи, отваги, працы*. Серед морфологічних явищ типовими українськими є форми називного відмінка множини іменників чоловічого роду із закінченням **-ове**: *панове полковники*; іменники середнього роду, що замість церковнослов'янського закінчення **-іє** мають закінчення **-я**: *пакованя, утысканя, знищеня, захованя*, і навіть із графічним подовженням наданнями; дієслівні форми складного майбутнього часу: *належатимуть, старатиметься*; форми наказового способу з часткою **нехай**: *нехай будут*; особові фор-

Пилип Орлик

ми: *розказалисьмо*; інфінітивні форми з суфіксом **-ова**: *шановати, завѣдovati, триумфовати*.

Оригінал написано також латинською мовою, що на ту пору була мовою міжнародного спілкування — і практично вся козацька старшина, більшість якої випускники Києво-Могилянської академії, володіли нею. Вперше латиномовний варіант Конституції опубліковано 1847 року, що з різних причин не викликало резонансу серед істориків³. За свідченням співробітника історичного архіву Ольги Вовк, 1916 року В. Степанківський видав у Швейцарії латинський текст і переклад французькою. Відомі також англійський, німецький, польський варіанти конституції [1].

На перший погляд видається, що базовим когнітивним терміном цієї пам'ятки є термінолексема *конституція*, проте її вжито лише в латиномовній версії, що сповна відповідає історичному лексичному складові тієї мови та суспільно-політичним взаєминам, зокрема у Стародавньому Римі. Вважають, що стимулом для використання слова *constitutio* як нормативно-правового терміна послужило використання його як заголовного (на початку тексту) в офіційних документах Стародавнього Риму у словосполучі “*Rem Publicam Constitutio*”, що буквально означає “*римський народ встановлює*” (римський народ — це офіційна назва держави) [9, с. 8]. Це дієслово і стало твірним для похідного процесуального іменника *конституція*. Отож термін “конституція” походить від лат. *constituo*, означає “встановлюю; постановляю; влаштовую”; утворений він від префікса *com-* (*con-*) з- і основи дієслова *statuo* “ставлю; зупиняю; саджаю”, пов'язаного з *sisto* “ставлю, розташовую, зупиняю”, *sto* “стою”, споріднене з пол. *stati*, укр. *стати* [ЕСУМ 2, 555].

У часи Стародавнього Риму і Греції *конституцією* називали всілякі акти державної влади (укази, едикти, декрети, інструкції), що відрізнялися формою і порядком прийняття. Серед найвідоміших “Конституція Атен” Аристотеля, де мислитель вживав термін “конституція” як синонім до устрою держави, “Конституція Цицерона”, “Конституція Солона”, “Конституція Лікурга”, група актів візантійського імператора Юстиніана (IV ст.) тощо. За Середньовіччя лексемі *конституція* зазвичай вживали у церковному праві, а відтак із XVII — поч. XVIII ст. її використовують для політико-правових актів договірної характеру, зокрема пактів та угод між міським патриціатом та правите-

лями [9, с. 10; 7, с. 332]. Широковживаним є цей термін і в польській державно-правовій практиці XV—XVIII ст. Починаючи з 1493 року, важливі ухвали (постанови) загального (“вального”) сейму польського королівства в узагальненому вигляді почали називати *конституціями*. Підсилювало вживання цього терміна й те, що до 1543 року тексти сеймових постанов писали винятково латинською мовою [8, с. 21].

Далі буде.

¹ Российский государственный архив древних актов (РГАДА). — Ф. 13. — Оп. 1. — Спр. 9.

² Источники Малороссийской истории, собранные Д. Н. Бантышемь-Каменским и изданные О. Бодянским. — М., 1859. — Ч. II. 1691—1722. — С. 242—255.

³ Чтения в императорском обществе истории и древностей российских при Московском университете. — М., 1847. — Т. I. — Ч. III: Иностраные материалы. — С. 1—18.

ДП — Договори і постанови / [упорядник О. Алфьоров]. — Наукове видання. — Київ: Темпора, 2010. — 152 с.

ЕСУМ — Етимологічний словник української мови: У семи томах / [за ред. О.С. Мельничука]. — К.: Наукова думка, 1982—2006. — Т. 1—5.

СУМ XVI — XVII — Словник української мови XVI — першої половини XVII ст.: У 28-ми вип. — Львів, 2008. — Вип. 14.

УМ II — Універсали Івана Мазепи (1687—1709) / [упорядк. Іван Бутич]. — Київ — Львів: НТШ, 2006. — Ч. II. — 798 с.

УСДП XVIII — Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. / [упор., прим. В. Литвинова, передм. В. Шевчука]. — К.: Дніпро, 2001. — Т. IV. — Кн. 1. — 520 с.

1. Ільченко Руслана. Як у Росії знайшли оригінал Конституції Пилипа Орлика [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.unian.net/ukr/news

2. Конституція Української гетьманської держави. — Львів — Київ: Право, 1997. — 158 с.

3. Короткий оксфордський політичний словник / [за ред. Ієна Макліна й Алістера Макмілана]; [пер. з англ.] — К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2005. — 789 с.

4. Крип'якевич І. П. Історія України [відп. редактор Ф. П. Шевченко, Б. В. Якимович] / І. П. Крип'якевич. — Львів: Світ, 1990. — 520 с.

5. Оглоблин Олександр. Бендерська Конституція 1710 року / Олександр Оглоблин // Гетьман Іван Мазепа та його доба / [друге доповн. вид. ред. Любомир Винар]. — Нью-Йорк — Київ — Львів — Париж — Торонто, 2001. — С. 354—360

6. Перша Конституція українського гетьмана Пилипа Орлика 1710 р. / [пер. з лат. та приміт. О. Трофимук та М. Трофимука; передм. та заг. наук. ред. О. Пріцака; післяслово О. Трофимук та М. Трофимука]. — К.: Веселка, 1994. — 77 с.

7. Суспільно-політична думка: словник-довідник / [уклав О. І. Юристовський]. — Львів: Сполом, 2008. — 800 с.

8. Стецюк Петро. Перша Конституція Польщі (1791): спроба правового аналізу / Петро Стецюк. — Львів: Астролябія, 2010. — 112 с.

9. Стецюк П. Б. Основи теорії конституції та конституціоналізму. Частина перша: [посібник для студентів] / П. Б. Стецюк. — Львів: Астролябія, 2003. — 232 с.

10. Стецюк Петро. Основи теорії конституції та конституціоналізму [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.lawyer.org.ua

11. Струкевич Олександр. Пилип Орлик та європейська традиція конституціоналізму / Олександр Струкевич // Пилип Орлик — гетьман і автор першої Конституції України / [упоряд. Г. Ю. Калюжна; відповід. ред. Л. П. Ясинський]. — Мн.: Видавельний центр БДУ, 2006. — 143 с. — С. 13—32

12. Чухліб Тарас. Один із найбільших патріотів України / Тарас Чухліб // Пилип Орлик — гетьман і автор першої Конституції України [упоряд. Г. Ю. Калюжна; відповід. ред. Л. П. Ясинський]. — Мн.: Видавельний центр БДУ, 2006. — 143 с. — С. 83—92.

13. Шевчук Валерій. Муза Роксоланська: Українська література XVI—XVIII століть: У 2 кн. Книга друга: Розвинене бароко. Пізнє бароко / Валерій Шевчук. — К.: Либідь, 2005. — 728 с.

14. Шевчук Валерій. Національна ідея в Україні, зокрема національно-визвольна, та її подвижники: Історичний нарис / Валерій Шевчук. — К.: МАУП, 2007. — 272 с.

ХМАРОЧОСИ НА СВЯТИНЯХ

— *Пане Олександр, нещодавно у "Слові Просвіти" (ч. 22 за 2011 р.) в публікації "Орди Батия знову штурмують Десятинну" ми з Вами розповіли про ситуацію довкола нашої святині — Десятинної церкви Києва. Продовжимо тему: як розвиваються події?*

— Насамперед щодо так званої "каплички", насправді — чималої церковної споруди, яку самостійно збудував Московський патріархат поруч із залишками Десятинної. З'ясувалося, що розташований поруч Музей історії незаконно надає церкві електричний струм. Хоч у музею є угода з енергетиками міста, згідно з якою заклад не може комусь передавати частину відпущеного йому струму. Я звернувся до прокуратури і КРУ з пропозицією з'ясувати, чи не використовуються державні енергоресурси для цього "монастиря".

Звернувся також і до енергетичних служб, щоб перевірили стан електрообладнання в цій московській церкві. Виявилось, що ніхто перевірок протипожежного стану церкви взагалі не проводить. І практично ніхто не несе відповідальності за протипожежний стан споруди. А пожежу в будівлі можуть використати самі церковники з провокаційною метою, для нагнітання ситуації. Про це я застеріг прокуратуру.

Загалом щодо долі Десятинної поки що жодних рішень не прийнято. Єдине — я підняв старе рішення Київради про встановлення істинного віку міста Києва. А без серйозних досліджень Старокиївської гори його встановити неможливо. І це має спонукати Інститут археології Академії наук до активізації досліджень і Десятинної, і території довкола неї. Лише після цього можна буде вирішувати подальшу долю церкви. На жаль, поки що археологічні дослідження призупинено через брак коштів. Дивно, що в нас на фінансування наукових досліджень коштів нема, а на якесь пропонуване "будівництво Десятинної" вони знаходяться.

— *Чим найбільше доводиться займатися очолюваній Вами комісії Київради з питань культури і туризму?*

— Займаємося практично всіма проблемами цієї сфери. Опрацьовуємо величезну кількість звернень громадян, готуємо проекти рішень Київради. Склад комісії неоднорідний, що вже казати загалом про депутатський корпус Київради. Тому рада підтримує не всі наші ідеї. До складу Київради здебільшого входять люди, які раніше підтримували Черновецького і зганьбили себе його проектами. Зараз вони підтримують Попова та Януковича. На жаль, депутатський корпус (а це переважно бізнесмени, у них свої інтереси) саме в гуманітарних питаннях дуже пасивний, не розуміє значення культури. З Київською міською держадміністрацією інша проблема: там дуже мало людей, у яких є досвід роботи в містах із культурним минулим.

Наприклад, на Шекавиці, одній із легендарних гір, на яких був заснований Київ, почалися незаконні будівельні роботи, встановили паркан, і активісти захисту історичного Києва розваляли його. А міліція, замість

Олександр БРИГИНЕЦЬ — поет, прозаїк, журналіст, політик, депутат Київради від БЮТ, голова постійної комісії ради з питань культури і туризму. Народився 1962 року в Києві. Закінчив Київський університет ім. Т. Шевченка, факультет журналістики. Працював журналістом, редактором видавництва, на телебаченні, радником прем'єр-міністра. Автор багатьох книг поезії, лауреат кількох поетичних фестивалів. 1995 року створив і очолював Мистецьку Агенцію "Територія А". Як поет-пісняр, спільно з відомими композиторами створив понад 100 пісень.

того, щоб розбиратися із забудовниками, які незаконно почали роботи, почала розбиратися з активістами. На жаль, сьогодні не існує державної підтримки людей, які відстоюють культуру. Щодо конфлікту на Шекавиці зазначу: там було виділено близько 10 сотих землі під будівництво приватного будинку. Але забудовники знесли приблизно третину Шекавиці. Нещодавно нам вдалося отримати рішення для призупинення цього будівництва.

— *Окресліть кілька найбільш актуальних проблем гуманітарної сфери столиці.*

— Перша глобальна проблема — забудова Києва. Вона пов'язана з кількома аспектами, зокрема культурою, туризмом, охороною пам'яток. Ми знаємо жорсткі вимоги ЮНЕСКО припинити забудову Дніпровських схилів, історичного центру столиці, руйнування пам'яток. Але все триває й надалі. На жаль, і команда Омельченка—Кучми, яка починала ці процеси, і команда Черновецького—Ющенко, яка могла їх зупинити, нічого не робили. Теперішня команда Попова—Януковича продовжує руйнацію старого Києва. Один із прикладів — спорудження на схилах Дніпра будинку, офісного чи торговельного центру, на даху якого буде вертолітний майданчик для президента. І дуже дивно, що землю під будівництво виділили приватній компанії, а не державній структурі. Інший приклад — під виглядом підготовки до Євро—2012 руйнують стару київську фортецю. Але Євро — це подія, яка швидко проминє, а найбільша у світі земляна фортеця має залишитися назавжди. Чиновники не розуміють, що не можна нищити наші пам'ятки заради кількох футбольних матчів.

— *Чи не забагато в нас посилаються на Євро—2012 за всіляких обробок? Що затівають у зоні фортеці?*

— Говорять, що там треба зробити якусь "зону гостинності", і вже проводять підготовчі роботи до будівництва.

Друга серйозна проблема столиці — стан культурних закладів. Досить зазначити, що в місті немає театрів, які були б побудовані за часів незалежності, хоча численність населення зростає. Завдяки переформатуванню де-

яких кінотеатрів нібито відбулося збільшення кількості театрів, але це просто прилаштовані будівлі, в яких театрам важко функціонувати повноцінно. Сьогодні будують лише театр на Подолі. Крім того, він руйнує весь краєвид Андріївського узвозу, та ще й роботи тривають роками.

А те, що немає приміщення для Музею історії Києва, який свого часу виселили задля розміщення там суду! В інших музеях бракує належної охорони, кондиціонерів, засобів пожежогасіння. Недостатньо приміщень для бібліотек. Не має власного приміщення бібліотека ім. Лесі Українки, центральна бібліотека Києва. Фондосховища розміщені в різних будівлях. Будинок центрального офісу давно продано, і лише суд не дозволив поки що виселити бібліотеку.

Додам до цього, що вже близько п'яти років ні фонди музеїв, ні фонди бібліотек не поповнювали за рахунок державного бюджету. Лише нещодавно бібліотекам виділили незначні кошти. Не виділяють їх і на модернізацію книгозбірень. У світі бібліотеки — це сучасні комунікаційні центри, де консультанти надають послуги, де можна не лише читати книги, а й працювати в Інтернеті. Наші ж залишилися на рівні 50-х років минулого століття. Деякі бібліотеки закривають. Зараз під загрозою закриття Музична бібліотека, що в центрі міста (у нас це єдина музична бібліотека). Зовсім низька зарплата у бібліотечних працівників.

— *Чимало розголосу набув замір із виселенням кількох музеїв із Лаври. Ваша комісія відстоювала ці заклади.*

— І на цей момент прийнято рішення, що музеї залишаються в Лаврі. Почнімо з того, що ці міські музеї після передачі їх у державну власність були визнані непрофільними для Національного заповідника. Чому непрофільні, незрозуміло. Але було вирішено, що їх треба виселити. Уряд створив комісію, яка мала займатися виселенням музеїв із Лаври. Я входив до складу комісії і, як багато небайдужих людей, наполягав на тому, що ці музеї потрібно переселити у відповідні, придатні для них приміщення. Коли почали підраховувати, виявилось: щоб переселити музеї, потрібно близько двох міль-

ярдів гривень на побудову приміщень для них. Таких коштів у міста, звісно, немає, і адаптованих приміщень, на жаль, теж. Тому з ініціативи нашої комісії було ухвалено рішення Київради: виселення музеїв можливе лише за умови, що їм буде куди переїхати.

— *Зараз на обговорення виснесено так звану Стратегію розвитку Києва до 2025 року. Ваші міркування щодо цієї Стратегії, зокрема щодо гуманітарної сфери столиці?*

— Почнімо з того, що зараз одночасно розробляють два документи: Стратегія і Генеральний план розвитку міста. І ось у них дивовижні відмінності. Наприклад, Стратегія передбачає збільшення території площі і доріг Києва утричі, а Генплан — в 1,7. Коли я запитав у розробників Генплану, чому не хочуть збільшити ту площу втричі, вони відповіли, що це нереально. Або інше. Стратегія передбачає збільшення кількості житла в Києві в 1,5 раза, тобто за ці 15 років має "вирости" ще пів-Києва. Але при цьому Генплан передбачає, що кількість зелених зон залишиться такою, якою була. Що це означає? Те, що забудову вестимуть шляхом ущільнення. Але вже сьогодні кожне будівництво, пов'язане з таким ущільненням, призводить до потужних акцій протесту. То до якого стану доведуть місто за 15 років таких "ущільнень"? Якщо ж ми збираємося в 1,5 раза збільшити кількість житла без ущільнення, просто зруйнувавши величезну кількість "хрущовок", то це означає, що фактично площу житла доведеться збільшити удвічі, бо той житловий фонд "хрущовок" треба ж буде поновити.

— *Тобто за півтора десятиліття збудувати ще один Київ! Гарні плани...*

— Є в Стратегії й такі дивні пункти, як збільшити на 20 років тривалість життя киян. Або пишуть, що буде значно зменшено злочинність. Хоч поки що цього і близько не видно.

Коли говорити конкретніше про культуру, то чомусь для Києва, міста, яке пишається своїми мальовничими пагорбами, унікальним природним ландшафтом, програма розвитку має дивну назву: "культурна долина". Чи до вподоби цей термін?

— *Долина — це, звичайно, болото. Хоч, врешті, річ не в назві?*

— Але ті процеси, які відбуваються зараз довкола Шекавиці, Лисої гори, — це, мабуть, і є перетворення наших історичних пагорбів на долини. Далі щодо гуманітарної складової Стратегії. Ось записали, що у п'ятеро (!) має збільшитися кількість музеїв. Якщо ми протягом багатьох років не можемо знайти приміщення для одного музею, то де взяти ресурси для побудови 150-ти нових? Кількість театрів планують збільшити у 2,7 раза! Як саме, коли ми один театр будемо 10 років? Театр "Київ" перебудовують із кінотеатру теж уже багато років. Дуже важко уявити, що бізнесмени будуватимуть приватні театри. Якщо вони ще більш-менш будують приватні кінотеатри, то театри не будуть.

— *То що це взагалі за "стратегія"?*

— Вона має рекламний характер. Усе це задля того, щоб чиновники, голова міськадміністрації попіарилися разом із президентом. Щоб прості люди були в захваті: дивиться, мовляв, у нас є нова стратегія.

Натомість маємо новий головний біль. Ось до прикладу. Заплановано знести півгектара Ботанічного саду для розв'язки біля нового так званого "моста Кирпи". З одного боку влада вихваляється, що ось там щось побудували, а з іншого, — краще, аби деяких будов взагалі не було. Постійно доводиться вести війни за збереження міста.

Ось на вулиці Лютеранській вирізали дерева, щоб на частині шкільної території спорудити будинок. Дозволи виписані, нібито все законно. Оце вона і є, ота система ущільнення в дії.

— *Пане Олександр, напружена громадсько-політична діяльність, яку Ви проводите, захищаючи місто, його історичну спадщину, збирає багато часу й енергії. А хочеться передставити Вас як цікавого поета, митця, автора текстів багатьох пісень. Ви створили такий надзвичайно цікавий проект, як Мистецька Агенція "Територія А". Що він означає для Вас?*

— Завдяки створенню "Території А" сучасну українську масову музичну культуру не було знищено. Якщо подивитися на масову культуру таких російських сателітів, як Білорусь, Молдова, то побачимо, що там національна маскультура так і не з'явилася, її було замінено або російською, або румунською. У нас теж усе ішло до панівного існування лише масової російської культури. Завдяки зусиллям багатьох людей, зокрема організаторів фестивалю "Червона Рута", нам вдалося засвідчити необхідність творення українськомовної масової культури. Саме тоді заявили про себе своєю творчістю І. Білик, О. Пономарьов, гурт "ВВ", Руслана, Ані Лорак. Тоді ще вони були переважно українськомовними. І всі молоді виконавці прагнули бути такими, як ці українські співаки, а не всілякі російські. Оце творення української зірки було надзвичайно важливе. І дуже погано, що сьогодні деда-

лі менше виникає популярних українських проектів. Успішний українськомовний виконавець має багато шанувальників, які сприймають його мову як свою. Коли таких виконавців бракує, більшість людей обирає за взірць російських чи американських співаків.

— Ви говорите про масову культуру, до якої дехто ставить скептично.

— Жодна культура не може бути повноцінною, якщо в ній не представлена масова культура. Є люди, що вважають, начебто українська культура стане кращою, якщо буде не масовою, а лише елітною, а широкий загальний слухає іноземну музику. Насправді ж музика повинна бути і елітна, і для широкого загалу. Як і література. Чому ж масові види культури, мистецтва віддавали на відкуп іноземній культурі, мові? Це була помилка нашої еліти, і я прагнув цю помилку виправити.

На жаль, сьогодні наша молодь уже не має масової української культури і виховується на зразках переважно російської чи американської музики. Але ж вона несе в собі чужомовні аспекти.

Ми згадали “Червону руту”, яка підняла маскультуру на зламі епохи, коли стали популярні Миколайчук, Гадюкіни, Віка. Потім “Територія А” розширила межі до рок-музики, поп-музики. Та сьогодні українська музика знову витиснена в альтернативну нішу, наприклад, важкої музики, тобто для елітної молоді. Натомість бачимо численні російськомовні проекти на кшталт “Фабрики зірок”. Тому заохотити українську молодь співати українською — таким було моє завдання тоді і, на жаль, це стало ще актуальнішим сьогодні.

— У нас же є якісь українськомовні пісенні конкурси...

— Так само, як є українськомовні газети, але скільки їх? Натомість масово виходять “Известия в Украине”, “Комсомольская правда в Украине”, “Сегодня”, “Факты” — все російськомовне. Осць так і українські конкурси: вони є і їх немає, бо вони не впливають на середовище.

— А телекран у нас відомо який...

— Хіба що програма “Голос країни” на “плюсах”, де відсотків 40 українськомовної пісні. Все інше — переважно російськомовний матеріал. До речі, те, що у нас з’явилося так багато різних шоу, свідчить, що влада хоче відвернути увагу людей від наших глобальних проблем.

Щоб були радикальні зрушення на краще, треба змінювати стратегію держави, її керівництво на таке, що зрозуміє: не буває успішних космополітичних держав. Не варто серед космополітичних називати Америку, бо насправді США подає приклад, як саме культура служить зміцненню держави. В Україні ж таке засилля російських телесеріалів, що не здивуюсь, якщо завтра в кабінетах наших держслужбовців з’являться портрети Путіна, що фігурують у тих серіалах. І культура, і держава не можуть бути позанаціональними.

Спілкувався
Петро АНТОНЕНКО

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

Йдеться про 28-річного Фаб’єна Джуеза із Франції та 64-річного Дмитра Годуна із села Новомиколаївка на Херсонщині. Вони донедавна нічого не знали один про одного, як і не віддали того, що Роман Карлович Кернтопф, сотенний УПА “Вихор”, який загинув 1947 року і якому в селі Головин Костопільського району, що на Рівненщині, споруджено пам’ятник, — їхній спільний предок. Наразі доля родинно звела Джуезів із Годунами, і першою ластівкою у цьому несподіваному й цілком випадковому родичанні стала спільна поїздка на ті рівненські терени, де німецький вояка свідомо зробив відчайдушний крок — перейшов на бік УПА.

А породичатися французам та українцям, знайти родовідну спільність допоміг Інтернет. Саме в Інтернеті Фаб’єн Джуез, лісівник за професією та історик за покликанням, несподівано натрапив на публікацію про “незаконнонародженого”, тобто про Дмитра Годуна, якому мама, колишня партизанська зв’язкова, перед самісінькою смертю відкрила таємницю: його батьком є сотенний “Вихор” із німецьким прізвищем Кернтопф.

Фаб’єну Джуезу прізвище Кернтопф було добре знайомим, адже його бабуса Лідія — із Кернтопфів, і в неї був брат Роман, 1913 року народження, який під час Другої світової війни пішов на фронт і зник безвісти. Відтак народився здогад — чи це не один і той самий Кернтопф? Подальший “вихід” на Годунів, листування з ними, а згодом і приїзд в Україну Фаб’єна остаточно підтвердив факт, що для француза сотенний УПА “Вихор” — дідусь (як брат бабусі), для українця — батько, а між собою Дмитро Годун і Фаб’єн Джуез — дядько та племінник.

— Моя бабця Лідія, яка виїхала з України разом з усім сімейством Кернтопфів за кордон 1939 року, навчила мене української мови, — розповідає француз. — Вона, слава Богу, досі жива, часто згадує про Україну, про село Берестовець на Рівненщині, де мешкала, а ось відвідати рідний край уже, на жаль, не може — здоров’я не дозволяє. Знаю: коли привезу із Берестовця пригоршчю рідної землі, яку вона наказувала обов’язково взяти, буде бабця над нею і плакати, і радіти. А ще втішитися її серце від того, що знайшовся слід Романа, що пам’ять про брата шанують в Україні і що йому навіть пам’ятник поставили.

Ще шемливішою постає розповідь Дмитра Годуна, який на основі прожитого та пережитого написав історичну повість “Незаконнонароджений”.

— У дитинстві я часто набридав матері одним і тим самим питанням — хто мій батько, чому його немає з нами, чому хлопці називають мене байстрюком? — зізнається Дмитро Годун. — А вона, плачучи, щоразу відповідала: “Підростеш, розповім. А зараз про це не розпитуй. Знай лише: твій батько загинув на війні. Зміняться часи — колись, можливо, довідаєшся про нього більше...” Життя йшло — я закінчив восьмирічку в селі Губків Бе-

ФРАНЦУЗ ТА УКРАЇНЕЦЬ ДЕСЯТИЛІТТЯМИ ШУКАЛИ «ВИХОРА»

А знайшовши його слід, відкрили для себе не тільки родинну сув’язь (для одного сотенний УПА “Вихор” — дідусь, для іншого — батько), а й незвичну й водночас заповзятую причетність німецького бойового офіцера Романа Карловича Кернтопфа до національно-визвольної боротьби за волю України.

Фаб’єн Джуез та Дмитро Годун відвідали й славу Пересопницю, де творилося переписне Євангеліє, українська Першокнига

резнівського району, куди мама переїхала, вийшовши заміж. Після військової служби доля закинула мене на Херсонщину. Там, у Скадовському сільгосптехнікумі, опанував спеціальність “агрономія”. Нині мешкаю у селі Миколаївка Херсонської області. Отож хоч би де я був, повсякчас хотілося дізнатися правду про батька, і ось, коли мама відчула, що хвороба взяла її у міцні лабеті, для неї, по суті, настав момент істини. Вона сама вирішила відкрити таємницю. Щовечора майже тиждень розповідала мені про военний і повоєнний час: як була зв’язковою УПА під псевдо “Ніна”, як виконувала завдання, як коригувала повстанські дії, як неодноразово рятувалася від смерті, як узимку, вже на останньому місяці вагітності, доставляла грипс до кривки і посеред лісу в неї почалися перейми, як на крик про допомогу відгукнулися люди, що випадково опинилися у лісі, прийняли пологи... Усе повідане настільки вразило мене, що я “по гарячих слідах” почав нотувати мамині спогади. Невдовзі вони ви-

лилися у мемуарну повість, яку я назвав “Незаконнонароджений”. Назвав тим словом, яким часто “шпиגали” мене у дитинстві. У цій повісті я не став нічого вигадувати, усе — як повідала мама. Про батька фактів виявилось не так уже й багато. Мама, в яку він закохався, не знала навіть його справжнього імені. Для неї він — сотенний “Вихор”. Познайомилися вони у маминої тітки на хуторі, де було “явочне” місце. Потім десяток разів перетиналися їхні шляхи-дороги під час повстанських днів. Останнього разу — у кривці, куди зв’язкова принесла грипс і де зізналася “Вихору”, що у них буде дитина. Тоді повстанець вельми зрадив, сподівався відправити кохану в безпечне місце... Його останніми словами були: “Бережи себе і бережи нашу дитину!” Чому останніми — бо “Вихор” пішов на завдання і не повернувся, загинув у бою.

Довідавшись від матері про батька, Дмитро Годун вдався до активних пошуків його життєвих слідів. Але відразу натрапив на складність. З’ясувалося, що тіль-

ки на рівненсько-волинських теренах повстанців під псевдо “Вихор” було майже два десятки.

— Хоч би куди я писав, хоч би до яких архівів звертався, — зізнається Дмитро Годун, — але ніяк не знаходив “прив’язки” до мами. Особливо чимало таких відгуків отримав після кількох публікацій у пресі під назвою “Мого батька звали Вихор”. Отримав і фотографії “вихорів”, але щоразу, коли я показував світліну мамі, вона лише знизувала плечима: “Ні, не він”. І раптом (тут я завдячую рівненському досліднику історії Ростиславу Ягничу) до моїх рук потрапила світлина, побачивши яку мама ледь не зомліла. Так — вона з першого погляду впізнала свого “Вихора”. Відтоді я достеменно знав, кого саме маю шукати. У цих пошуках мені чимало допоміг Михайло Колодій із Костопільського району, який, до того ж, став ініціатором спорудження пам’ятника на могилі сотенного “Вихора”. Осць так я довідався про рідного батька. Отже, тепер сумніву немає — ним був Роман Карлович Кернтопф (Завірюха). Чому Завірюха? Бо він хоч і мав німецьке прізвище, але за національністю не був німцем. Його батько — українець, офіцер петлюрівської армії Завірюха. Коли Завірюха загинув, мати “Вихора” Анна, моя бабця, вийшла заміж за німецького колоніста, і той усиновив Романа. Перед Другою світовою війною сім’я виїхала у Німеччину. Там Роман пройшов вишкіл і повернувся в Україну як німецький офіцер з армією-завойовницею. Але, потрапивши в рідні з дитинства краї, зробив відчайдушний крок: дезертирував з чужої йому армії і влився у лави УПА. Тоді ж повстанець і познайомився з дівчиною-зв’язковою, яку покохав і від якої чекав сина. Але не дочекався... Очевидці розповідають, що “Вихор” був безстрашним вояком. Він брав участь у боях і проти фашистів, і проти енкаведистів. За його участю відбулося і визволення кар’єру у Берестовці, і знищення колони машин з німецькими вояками на дорозі з Платової на Берестовець, і повернення награбованого німцями у селі Іваничі... А загинув “Вихор” у бою з “яструбками”.

Енкаведисти уже мертве його тіло завезли у село Головин, хотіли закопати без відправи, без хреста. Але друзям повстанця вдалося викрасти тіло і поховати його з християнською пошаною. Згодом з почестями перепоховали “Вихора” у Головині. На могилі сотника, а також на місці бою постав пам’ятник борцям за волю України. Це місце для мене — священне. А нині стало священним і для Фаб’єна Джуеза, який приїхав сюди, аби вклонитися світлій пам’яті свого предка. Прикметно також, що кровна любов до України проявилася і у Фаб’єна. Українські терени його настільки привабили історією, природою, красою, що француз хоче до нас переїхати.

Дмитро Годун (зліва) разом із сім’єю та рівненський дослідник історії Ростислав Ягнич біля пам’ятника, встановленого на місці, де загинув сотенний “Вихор”

ВАСИЛЬ КЛІЧАК: «МИ ПРАГНЕМО ВИСОКОЇ ЯКОСТІ ВИДАНЬ»

«Книга має бути влучною», — стверджує директор ВЦ «Просвіта» Василь КЛІЧАК, розповідаючи про видавничу діяльність. Шістнадцять років Василь Йосипович очолює Видавничий центр «Просвіта». Тож напередодні двадцятиріччя Незалежності ми цікавимося злетами і падіннями, здобутками і промовистими досягненнями видавництва.

отримав державну премію імені Лесі Українки.

— Цього року плануєте брати участь у Форумі видавців у Львові?

— Так. Збираємося надіслати на конкурс три книжки: «Крути. Січень 1918 року: документи, матеріали, дослідження, кіносценарій», упорядник Ярослав Гаврилюк, «Подорожній щоденник» Данієла Крмана, «Сад божественних поезій. Тематична антологія французької поезії XI—XX віків у перекладах Всеволода Ткаченка».

— Нині видавництва, зорієнтовані на українську тематику, перевидають книжки, які уперше побачили світ у ВЦ «Просвіта». Але про це мало хто згадує...

— Так. Ми самі винні в тому, що мало дбаємо про свій піар, або люди просто до нас так ставляться. Наприклад, Києво-Могилянське видавництво 2007 року випустило книжку Євгена Гуцала «Ментальність орди». Видання повторне, а перше здійснили ми 1996 року. Тоді ця книжка вийшла накладом 10 тисяч примірників і мала неабиякий розголос. Це було знакове видання. Подібна істо-

рія була із книжкою «Розстріляне Відродження» Юрія Лавріненка, яка спочатку вийшла у нас, а згодом у «Смолоскипі».

— На Ваш погляд, у чому унікальність ВЦ «Просвіта»?

— Нині багато новостворених видавництв із різних причин не надають важливого значення саме редакторській підготовці видань. Якщо, наприклад, автор своїм коштом видає, то вони роблять усе: і макет, і верстку, а в текст не втручаються. Вони фактично знімають із себе будь-яку відповідальність. Над такими книжками треба добре попрацювати. Всі недоліки видно неозброєним оком. Ми робимо хоч кількісно небагато, але намагаємося досягати високої якості видань.

Зайвий раз хочу нагадати — ми надали великого значення роботі над книжкою «Декамерон» Д. Боккаччо у перекладі Миколи Лукаша. Річ у тім, що творча спадщина Миколи Олексійовича потребує нового прочитання. Тому що він жив сам, у нього не було сім'ї, не мав нащадків, які б продовжили роботу з оприлюднення його спадщини. Є багато неопублікованих його робіт. «Декамерон» у перекладі Лукаша

виходив 1964 року у видавництві «Дніпро». Але редактори його правили, редагували текст.

Ми ж відтворили так, як хотів перекладач. Микола Лукаш хотів мову середніх віків передати українською мовою, яка могла бути тоді. Він зібрав докупи всі діалекти і витворив такий варіант. Тут багатий і науковий, і довідковий апарат книги. Це справді наша велика робота.

— У видавничому портфелі чимало рукописів?

— Про «чимало» не скажу. На найближчі кілька років вистачить. Є автори, які видають книжки власним коштом. Інколи ми йдемо на ризики, випускаємо своїм коштом, але система кнігорозповсюдження діє погано... Над цим треба працювати і потрібно мати штат.

— Чи побачить цього року світ Словник української мови?

— Уже шість років ми працюємо над Словником української мови. Віддрукований на машинці, він пролежав в Інституті української мови років 15—20. Робота дуже складна й довготривала. Сподіваємося, що завершимо її до кінця цього року. Не знаю, чи будуть якісь відзнаки, але те, що Словник прозвучить, — одностайно. У незалежній Україні таких словників ще не було. За роки незалежності виходило багато різних словників. Є словники, які упорядковували відомі науковці, професори-літературознавці. А в Інституті української мови мені пояснили, що це робота фахівців-лексикографів. І наш Словник української мови — фаховий, академічний, такий, яким має бути. Я переконаний, що про нього говоримуть.

Словник української мови (перший том), на який усі чекали, випустило видавництво «Наукова

думка». Там заплановано всього 20 томів. Це державне замовлення. Словник випустили накладом одна тисяча примірників, а потім ще тисяча. Ви подивіться, здавалося б, така важлива книжка як академічний словник, а такий невеликий наклад на всю Україну. Абсолютно непродумана політика щодо накладів.

— Ваші видання згруповані у якісь серії?

— Серійності як такої у нас немає. Ми запланували «Славетні імена України», але вийшла одна книжка. Нині можемо говорити про серію захвників, перекладної літератури, серію літератури про мову, про історію.

— А в якому тематичному ключі рухається нині?

— Наша мета — утвердження національної ідеї, всебічний розвиток української мови, відтворення і захист української ідентичності. Ми хочемо, щоб наша література допомагала удосконалювати знання, розширювати світогляд. Час змінюється, щодня треба збагачуватися знаннями. Хай і небагато книжок виходить, але в нашому середовищі є люди, які справді читають. Є люди, які душею в «Просвіті», а не формально до неї належать.

Хочеться ще звернути увагу на те, що стрімко зростає, уплотнюється довколишній комунікаційний простір. Я розглядаю діяльність Видавничого центру «Просвіта» як фактор соціальної комунікації. «Просвіта» згуртувала сотні тисяч україноцентричних людей, українських патріотів. Видавничий центр своєю продукцією впливає на маси, як соціально-комунікаційна одиниця допомагає формувати національну свідомість, підживлює національну енергію, заकुмульованою багатьма поколіннями наших попередників, кожну українську душу.

Спілкувалася
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

1996
Євген ГУЦАЛО. Ментальність орди. Статті.

1997
Олександр ПОНОМАРІВ. Фонемні Г та Ґ. Словник і коментар.

1998
«Просвіта»: історія та сучасність (1868—1998): Збірник матеріалів та документів, присвячених 130-річчю «Просвіти».

Чорна книга України. Зб. документів, арх. матеріалів, листів, доповідей, статей, досліджень, есе.

1999
Данієл КРМАН. Подорожній щоденник. (Itinerarium 1708—1709). Літературно-історичне видання.

Анатолій ПОГРІБНИЙ. Розмови про наболіле, або Якби ми вчилися так, як треба... Публ. роздуми. Наук.-публіц. видання.

Юрій ГНАТКЕВИЧ. Чи злетить птах у сине небо... Нариси про русифікованих і русифікаторів та гірку долю української мови в незалежній Україні. Публіцистика.

2000
Юрій ГНАТКЕВИЧ. Унікаймо русизмів в українській мові! Короткий словник-антисуржик для депутатів Верховної Ради та всіх, хто хоче, щоб його українська мова не була схожою на мову Верки Сердючки.

Марія ВОЛОЩАК. Неправильно — правильно. Довідник з українського слововживання. За матеріалами ЗМІ. Олень ГОНЧАР. Поетичний пунктир походу. Поезії.

ЛЕПЕХА Т. В. Українська мова. Навчальний посібник. Свята земля. Гравюри Миколи Стратілати. 21 гравюра.

Тарас ШЕВЧЕНКО. Кобзар.

2001
БУРЯЧОК А. А. Українсько-російський транслітерований словник власних імен і найпоширеніших прізвищ. Олександра СЕРБЕНСЬКА, Марія ВОЛОЩАК. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей. Іван ЮЩУК. Мова наша українська. Статті, виступи, роздуми.

ЗНАКОВІ КНИГИ, ЩО ПОБАЧИЛИ СВІТ У ВЦ «ПРОСВІТА»

Олекса ПІНЧУК, Петро ЧЕРВЯК. Азбука українця — мова. Науково-популярний нарис.

Степан НАЛИВАЙКО. Таємниці розкриває санскрит. Науково-популярне видання.

Зінаїда ТАРАХАН-БЕРЕЗА. Тарас Шевченко, Святиня і сучасна Україна.

Юрій ЛАВРІНЕНКО. Розстріляне Відродження. Антологія 1917—1933. Поезія-проза-драма-есеї. Підгот. тексту, фахове редагування і передм. проф. Наєнка М. К.

Тарас ШЕВЧЕНКО. Гайдамаки. Поема. Українською та англійською мовами. Ілюстрації Опанаса Сластіона. Ілюстроване подарункове видання у футлярі.

Анатолій ПОГРІБНИЙ. По зачарованому колу століть, або Нові розмови про наболіле. Наук.-публ. видання.

Українська афористика. 100 авторів. 3500 афоризмів. Т.1. Наук.-публ. вид.

2002
Семен СТАРІВ. Страта голодом. Пер. з англ. Ростислава Доценка.

Леонід КУЦЕНКО. Dominus Маланюк: тло і постать. Наукове видання. Серія "Без мови немає нації!"

• Василь ВАСИЛАШКО. Україні — українську! Статті про мову.

• Іван ДЗЮБА. Починаймо з поваги до себе.

2003
Упорядник Олександр ПОНОМАРІВ. Український правопис — повернення до національних засад.

ПОНОМАРІВ О., КЛИМЕНКО Н., ЧЕРНУХІН Є. Новогорецько-український словник.

Переяславська рада: історичне значення та політичні наслідки. Матеріали науково-практичної конференції.

Олександр КОНОВЕЦЬ. Український ідеал: історичні нариси. Висвітлення діяльності «Просвіти». Іван ЮЩУК. Мова наша україн-

ська. Статті, виступи, роздуми. Видання друге, доповнене.

Микола ВОРОБІЙОВ. Слуга півонії. Поезії.

Марія ВОЛОЩАК. Неправильно — правильно. Довідник з українського слововживання. За матеріалами ЗМІ. Друге доповнене видання.

2004
Євген БІЛОУСОВ. Тарасове перо. Художник Оксана Хейлик. Для молодшого шкільного віку.

Борис ЯЦЕНКО. Слово о Полку Ігоревім як історичне джерело. Таємниці давніх письмен. Наукове видання.

Трипільська цивілізація у спадщині України. Матеріали науково-практичної конференції. Науково-публіцистичне видання.

Україна в словах. Мовокраїнознавчий словник-довідник. Навчальний посібник.

Ніна ШИЛО. Російсько-український словник. Термінологічна лексика.

Анатолій ПОГРІБНИЙ. Поклик дужого чину. (З розмов про наболіле). Літературно-публіцистичне видання.

Павло МОВЧАН. Витоки. Книга роздумів. Частина 1.

Короткий тлумачний словник української мови. За редакцією Д. Г. Гринчишина.

Сергій КОВАЛЕНКО, Ольга ПУГАЧ. Опис козацької України 1649-року. Довідник.

Тарас ШЕВЧЕНКО. Кобзар. Художник Володимир Гарбуз.

Тарасовими шляхами. Твори лауреатів Першого всеукраїнського конкурсу книжок, створених дітьми, присвяченого 190-річчю від дня народження Т. Г. Шевченка.

2005
Серія «Шкільна бібліотека»:

• Дівчина з легенди. Маруся Чурай.

• Адріан КАЩЕНКО. Оповідання про славне Військо Запорозьке низове.

• Олександр ОЛЕСЬ. Княжа Україна. Минуле України в піснях.

• Юрій ЛАВРІНЕНКО. Розстріляне Відродження. Антологія 1917—1933. Поезія-проза-драма-есеї. Підгот. тексту, фахове редагування і передмова проф. Наєнка М. К. Видання друге.

• Леонід ГЛІБОВ. Цяцькований осел. Вибрані твори.

• Іван ФРАНКО. Я не жалуюсь на тебе, доле... Вибрані твори.

• Василь КОРОЛІВ-СТАРІЙ. Нечиста сила. Казки.

• Володимир СОСЮРА. Любіть Україну. Поезії.

Таїсія ЛЕПЕХА. Українознавство. Навчальний посібник.

Петро ФЕДОТЮК. Добродії та лихочвори. Етюди про мову (з редакторських записників).

Юрій ГНАТКЕВИЧ. За святу українську справу. Статті, виступи, роздуми. Худ.-публ. видання.

Під сузір'ям Князя Роси. Збірка віршів пам'яті Тараса Мельничука. Василь СТУС. Отак і ти згоряй. Вот так і ты сгоряй. Вірші. Українською та російською мовами. Російською переклади Любов Сирота і Анатолій Ткаченко.

2006
ДЕМ'ЯНЧУК Г. С., ДЕМ'ЯНЧУК Б. Г., ДЕМ'ЯНЧУК А. Г. Українське краєзнавство: сторінки історії. Наукове видання.

Вадим ПЕПА. Україна в дзеркалі тисячоліть. Літ.-публ. видання.

Джованні БОККАЧЧО. Декамерон. Переклав Микола Лукаш. Нерекдаговане видання.

Ростислав РАДИШЕВСЬКИЙ, Володимир СВЕРБИГУЗ. Іван Мазела в сарматсько-роксоланському вимірі високого бароко. Монографія, що складається з 12 літературно-критичних есе.

Спадкоємність національного руху. До 100-річчя київської «Просвіти». Тарас ШЕВЧЕНКО. Кобзар.

— **Олександр Володимировичу, які відкриття вдалося зробити науковцям у сфері психології творчості в останні десятиріччя?**

— Українська школа психології творчості виникла 40 років тому. Її засновниками були видатний український психолог Володимир Андрійович Роменець (нині покійний), а також академік Академії педагогічних наук України, доктор психологічних наук, професор, завідувач лабораторії психології творчості Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України Валентин Моляко. Останній створив новаторську концепцію творчості — стратегіальну концепцію мислення. Вона полягає у тому, що мислення керується кількома стратегіями, розвиваючи які, можемо керувати творчою діяльністю науковців, винахідників та інших спеціалістів у різних галузях.

Це дуже актуально в контексті сучасного цивілізаційного розвитку, бо людство увійшло в еру інформаційного суспільства, де головне — креативні ідеї і новації. У цьому плані Україна має власні оригінальні нароби.

Ще одне — Інститут психології розробив цінні й ефективні технології навчання і розвитку інтелекту дитини. Зазвичай навчання базується на “школі пам’яті”, — коли учень запам’ятовує досягнення інших людей. Часто ми забуваємо про головну мету освіти — навчити дитину самостійно мислити, не просто розуміти і відтворювати чужі думки, що теж важливо, а й, за допомогою засвоєних знань, створювати нові.

Хотілося б, щоб із думками й рекомендаціями наших науковців більше рахувалися і допомагали їх втілювати у життя керівники відповідних структур.

— **Чи вдалося нам відірватися від радянського підходу до навчання?**

— Радянський підхід до навчального процесу не був такий поганий, як може здатися на перший погляд. Наша освіта багато в чому ще тримається завдяки тій інерції й потенціалу, які були напрацьовані 20 років тому.

Не випадково найвидатнішими педагогами світу були українці, зокрема талановитий інтелігент Антон Макаренко. Він творив чудеса у вихованні: дітей-злочинців перетворював на повноцінних членів суспільства.

За Макаренком і досі діють науково-дослідні інститути й лабораторії в Японії, Німеччині, бо їм цікавий досвід соціалізації українського педагога, процес перетворення маленького дикуна, потенційного або реального злочинця на позитивного і корисного громадянина. Відомі в усьому світі й Василь Сухомлинський, і Костянтин Ушинський.

Ми активно втілюємо так звану “болонську систему”, яку можна назвати “оболонською системою”, бо в неї дуже мало спільного з реальною європейською Болонською системою. Насправді наша “болонська система”, яку практикують у деяких українських ВНЗ, це — протиприродний симбіоз Болонської системи, яка базується на вільній пошуковій діяльності студента, з радянською, яка має обов’язкові вимоги. І тому студент, щоб отримати допуск до іспиту, має скласти за декілька днів купу модулів, а потім мало не за тиждень скласти 5—6 іспитів, а то й більше. Зрозуміло — він самостійно не підготується, а списує. Це не освіта, а конвеєр із деформування нормальної мозкової діяльності людини.

Якщо раніше в радянських підручниках була логічна послідовність від параграфа до параграфа, розвивалася думка автора, і завдяки цьому думка дитини теж ло-

гічно й системно розвивалася, то зараз деякі підручники не мають логічної послідовності — це уривки несистематизованих знань, поєднані під однією обкладинкою.

Ще одна тривожна тенденція — нині учні користуються брошурами з відповідями до задач із математики, а ще хрестоматіями з готовими творами. Такою “корисною літературою” книгарні просто рясніють. Звісно, в таких умовах дитина формуватиметься із обмеженим творчим потенціалом, мінімумом самостійної думки.

— **Нині стало модно вживати слово “креативність”. Роботодавці в перелік професійних**

Неабияка роль учителя. Недарма так багато народних пісень і віршів про першу вчительку, бо її вплив на розвиток особистості дитини величезний.

Дуже багато залежить від того, хто виховує. Це так званий принцип ментора. Ним може бути батько, вчитель, людина, яка є взірцем для наслідування, це, зрештою, і сама система освіти, її методи і принципи функціонування.

Важливе середовище і мікросередовище, у яке потрапляє дитина. Якщо на неї впливають різні негативні компанії, злочинні угруповання, це може знівелювати розвиток особистості або тран-

ОЛЕКСАНДР ГУБЕНКО: «ЛИШЕ ЧЕРЕЗ ВИХОВАННЯ ТАЛАНОВИТИХ ЛЮДЕЙ ЗРОБИМО СУСПІЛЬСТВО УСПІШНИМ»

Про те, як побудувати систему освіти згідно з інформаційними реаліями часу, як виховати з маленьких українців креативних працівників і як свій талант не розхлюпати на життєвих дорогах, розповідає кандидат психологічних наук, головний редактор журналів “Практична психологія та соціальна робота” і “Обдарована дитина” Олександр ГУБЕНКО. Він уже 25 років займається психологією творчості, отож про творчих людей знає усе.

якостей обов’язково ставлять “вміння продукувати нові ідеї”. Чи не варто перебудувати систему освіти згідно з такими вимогами часу?

— Педагогічна сфера в Україні завжди була на висоті. Тому освітньо-культурні національні традиції можуть стати однією з опірних сходинок, завдяки яким Україна вийде вперед.

Україна за останні 20 років дуже багато втратила у сфері розвитку системи освіти. Вважатимемо, що це негаразди перехідного періоду. Але час щось робити, а не “переходити” з одного стану в інший.

Зокрема зараз увагу держави й суспільства необхідно звернути на реконструкцію і реабілітацію системи позашкільного виховання, зокрема будинків дитячої творчості. Через виховання талановитих людей зробимо креативну економіку, яка виведе Україну на новий рівень.

Однак зараз перевести систему освіти на креативні творчі методи навчання неможливо. Для цього треба перебудувати всю дидактику, а на це потрібно десятки років праці.

— **Завдяки творчим людям можна розбудувати успішну державу. Як виховувати маленьких українців, щоб вони вирости неординарними креативними особистостями?**

— Творчий потенціал усіх без винятку дітей із високим і невисоким від природи IQ можна активізувати до дуже високого рівня. Але дорослі не завжди вміють знаходити здібності й розвивати їх.

Особистість дитини — похідна від взаємодій багатьох факторів. Має значення соціальний капітал родини — рівень освіти батьків і рівень життя, від якого, зокрема, залежить можливість профінансувати якісну освіту дитини. Важливий навіть такий фізіологічний аспект формування організму дитини, як повноцінний, зі збалансованим вітамінно-мінеральним комплексом, раціон харчування. Якщо дитина не отримує повноцінного харчування, то її мозок не може розвиватися належним чином.

сформувати її творчий потенціал у творчість негативну, тобто винахідливість на шляху злочинів.

Є методи розвитку творчого потенціалу дітей, які дозволяють зробити з будь-якої дитини, яка має нормальний рівень розумового розвитку, творця. Зокрема розробкою таких методик і психолого-педагогічних технологій займаються співробітники Інституту психології ім. Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України.

Є ще проблема згасання дитячих талантів. Людство знає багато вундеркіндів, які в ранньому дитинстві демонстрували фантастичні досягнення, а подорослішавши, ставали ординарними.

Пригадаймо родину педагогів Нікітіних, діти яких у 10—12 років вступали до вишів, у 15—16 отримали дипломи, демонструючи високий досягнення. Але зараз про людину нічого не чути. Кажуть, що сьогодні ці дорослі діти мають високі досягнення у різних сферах, але в них немає нічого феноменального.

Програмувати генія неможливо. Можна максимально розвинути у дитині творчі навички, але як вона проявить себе у дорослому віці, залежить від неї самої. Чи не втрапить той вогник ініціативності, чи не піддасться уніфікуючому впливу оточення?

— **Творчим людям нині складно жити в Україні. Чому?**

— У суспільстві, де фактично немає високотехнологічного наукоємного виробництва, яке базувалося б на розвитку науки й техніки, попит на наукові досягнення дуже низький, належно не оплачують інтелектуальної праці й потенційний науковець мусить заробляти гроші, не реалізуювши свої таланти.

У суспільстві має бути попит на генія, а за його відсутності талановита особистість стає одинаком, і її досягнення суспільство, можливо, оцінить років через 100. Тому геній повинен їхати в інші країни, де може сповна себе проявити. В Україні немає попиту на знання і творчий потенціал, тому 60 відсотків наших науковців роблять кар’єру на Заході.

— **Чи можна занехаяти талант, долаючи життєві перепони?**

— Для талановитих людей важлива каталітична атмосфера — атмосфера захоплення від творчості, коли їх оточують друзі-однодумці. Це так званий принцип плеядності, який полягає в тому, що таланти і генії, як правило, з’являються в одному часі поряд і разом з іншими талантами.

Давні Афіни за сто років у IV—V ст. до н. е. дали людству більше геніїв, ніж усе людство за тисячу років, вони заклали підвалини сучасної культури. У Давній Елладі афіняни понад усе любили збиратися на площах та обговорювати проблеми, дискутувати. В українській літературі принцип плеядності представля-

ні здобутки й помилки. Чи може людина у поважному віці стати талановитим художником чи письменником, якщо раніше до цього вона ніколи не проявляла творчих здібностей?

— Це залежить від внутрішньої структури особистості. Є люди споживачі, а є творці. Споживачі живуть чужими ідеями, а люди продуктивні і на пенсії продовжують активно працювати.

Помітно, що на творчих об’єднаннях багато літніх людей. Здебільшого це аматорська творчість, але навіть намагання щось робити заслуговує на позитивне сприйняття. Для пенсіонерів творчість — це порятунок.

— **Зараз молодь не уявляє свого життя без Інтернету. На Вашу думку, він негативно чи позитивно впливає на українців?**

— Часто студенти, не докладаючи зусиль, скачують готові реферати й курсові з Інтернету, а раніше треба було власними зусиллями опрацювати десятки літературних джерел, самостійно скомпіювати думки в одне логічне ціле.

З появою віртуального спілкування людина може сформуватися як споживач чужих ідей, без власних думок.

Інтернет не дає повноцінно розвиватись особистості. Молодь майже не вміє поєднувати думки у ланцюжок, це здебільшого уривки й асоціації замість цілісного мислення.

— **Чому у творчих людей часто не складається особисте життя, адже біографії відомих письменників і художників рясніють драмами, переживаннями і зрадами? Чому замість тихого сімейного оазису генії обирають самотню дорогу в безкрайній пустелі власних переживань?**

— Генії у побутовому і моральному плані такі самі люди, як усі. Але з іншого боку, їм властива певна дезадаптованість, тобто вони важче пристосовуються до суспільства. Бувають і гармонійні генії, вони успішні. Та, на жаль, їх мало.

Генії неадаптовані, їм важко вести стабільне благополучне життя. Яка дружина витримає чоловіка-генія з нестабільними заробітками і способом життя? Тому часті розлучення і сімейні драми.

У творчої людини не може бути інакше, вона спонтанна. Взагалі творчість — певна дисгармонія, це суперечність між особистістю творця і світом. Людина врівноважена зі світом творити не буде.

Творець часто не сприймає загальноприйнятих правил і стереотипів, вступає в суперечності із законами суспільства. Тому творчі люди часто нерівноважені, їх треба розуміти й підтримувати.

— **Олександр Володимировичу, чи легко психологу скласти психологічні портрети знайомих, розуміти їхні глибинні переживання і знаходити оптимальні для них шляхи вирішення проблем?**

— Відносно легко щодо мало-знайомих і незнайомих людей. А рідним психолог часто не може допомогти. Чим ближче людина, тим гірше її бачиш. Та й психологічні технології некоректно використовувати щодо рідних.

У психологів багато внутрішніх проблем. Іноді у психологію ідуть люди з великими психологічними проблемами, вони думають, що цим собі допоможуть. Це особливості нашої професії. Психолог, як і священник, повинен бути делікатним, бо людська душа — тонка матерія, яку пошкодити можна одним необережним рухом.

Спілкувалася
Наталія АНТОНЮК

ють Олена Пчілка, Микола Костомаров і Леся Українка.

Розквіт таланту відбувається у різних умовах: або у сприятливих, де талант формується як примхлива квітка в теплиці, або навпаки — в умовах великої скрути, коли геній усупереч обставинам ще більше розвиває свій талант, займається творчістю. Убозтво навколишнього життя він компенсує змістовністю, яскравістю свого внутрішнього світу. Геній заглиблюється в себе, щоб не піддатися впливу зовнішнього світу.

Яскравим прикладом реалізації саме такого механізму розвитку таланту був юний кріпак Тарас Шевченко. Ще один яскравий приклад формування таланту в умовах протистояння несприятливим обставинам — Джек Лондон. Він народився і жив в умовах пролетарських передмість Америки, де молодь переважно працювала по 14—16 годин у нелюдських умовах. А він щодня писав свої оповідання і надсилав їх у газети. Спочатку від них відмовлялися, але з часом почали друкувати. Яка воля і стійкість у бажанні вирватися з негативного середовища і піднятися до літературних вершин! Тому обдаровання — це воля, особливо в несприятливих для розвитку умовах.

У будь-якого таланту обов’язково бувають випробування, коли людина має докласти величезних зусиль, щоб подолати якусь життєву кризу, перепону на своєму шляху — внутрішню чи зовнішню. І саме це є стимулом до креативності, адже творчість — це титанічний труд.

Рідко буває, що творчість — це легкий спонтанний процес, як у Моцарта, коли він просто чув мелодії, які нібито надходили ззовні, і просто занотовував їх.

— **У літньому віці з’являється більше часу на те, щоб проаналізувати життєвий досвід, влас-**

АБИ НЕ ЗГАС КНИЖКОВИЙ ЗАПАЛ

Марія КУЧЕРЕНКО

“Література — це керо-
не сновидіння”, —
میمоволі згадуєш
Хорхе Луїса Борхеса, коли по-
трапляєш на подібні книжкові
виставки-ярмарки. Світ відкри-
вається таким гіпнотично барвистим
книжковим розмаїттям, що біля
одного стенда можна, повністю
випавши з часу, простояти півгодини
і не помітити. Кожна книжка
вабить зір, кожна обкладинка
збуджує уяву мистецьким
дизайном. А який широчезний
спектр літератури — художня,
історична, публіцистична, мемуарна,
подарункова, навчальна, наукова,
науково-популярна, мистецькі
альбоми, періодика...

Цьогорічна VII Міжнародна
книжкова виставка-ярмарок від-
булася напередодні 20-річчя Не-
залежності України (16—18 сер-
пня, Український дім). Її організатор —
Держкомітет телебачення і
радіомовлення України, співорганізатор —
ДП “Дирекція фестивально-виставкової
діяльності”. Звісно, така дата мала б
знайти свій вияв у масштабах виставки,
зробити її незвичайною. То чим же
вона особлива? “Чи збільшено
фінансування виставки цього року,
порівняно з минулим?” — до-
питувалися журналісти, які звикли
довіряти тільки цифрам, у пер-
шого заступника голови Держ-
телерадіо України Анатолія Мура-
ховського на прес-конференції в
УНІАН. Пан Анатолій мусив визна-
ти, що якраз навпаки — фінан-
сування скорочено порівняно з
минулим роком. Звісно, коли ви-
ходить з фінансового аспекту,
цьогоорічна виставка-ярмарок аж
ніяк “не особлива”, проте, гадаю,
це не позначилося на настрої шанувальників
книги — і читачів, і видавців,
і книгорозповсюджувачів. Як кажуть,
чим багаті, тим і

раді. Слава Богу, що книжкові
виставки-ярмарки такого маш-
штабу в Україні стали традиційни-
ми і приваблюють дедалі більше
країн. Цього року участь у вистав-
ці взяли 112 українських і зарубіж-
них видавництв, журналів, газет
та організацій із книгорозповсюд-
ження. Особливо приємно, що до
постійних країн-учасниць виставки,
зокрема пострадянського простору —
Російської Федерації, Білорусі,
країн Балтії, Азербайджану, —
приєднався Іран.

Болгарія ж заявила, що її
участь у цьому міжнародному
культурному заході нині, як і для
України, особлива — у ці дні вона
широко відзначає 1330-річчя своєї
державності. На аналогічне за-
питання журналістів, чи криза
позначилася на книговидавничій
справі Болгарії, Венцлав Відін-
ські Райлеску, представник Все-
світньої асоціації болгар, гордо
заявив: книговидавнича справа
процвітає, і на цю виставку вит-
рачено удвічі більше коштів, ніж
торік.

Яскравою подією VII Між-
народної виставки-ярмарку стала
презентація ювілейного книжко-
вого проекту “Україна. Наша
епоха: 1991—2011” (в-во “Країна
Мрій”), зокрема зустріч з пер-
шим Президентом України Леоні-
дом Кравчуком, який виступив
у ролі коментатора історичних
подій, висвітлених у цьому ви-
данні, та упорядником — пись-
менником Андрієм Кокотюхою.
Та, очевидно, ще помітнішою
стала презентація у рамках наці-
онального проекту “Пересопни-
цькому Євангелію — 450 років”
просто-таки дивовижного ви-
дання “Пересопницьке Єван-
геліє. Витоки і сьогодення” (ВД
“АДЕФ—Україна”). Ця україн-
ська Першокнига, пам’ятка
XVI ст., як відомо, є національ-
ною святинею, на якій присяга-

ють українські президен-
ти під час інавгурації. Книга має
такий вигляд: на кожній лівій
сторінці — зменшена копія оригіна-
лу; на правій — два стовпчики,
де у лівому — транслітерованій
текст, а в правому — текст сучас-
ною українською мовою.

З-поміж подібних зна-
чущих проектів, представлених на
виставці, на увагу заслуговувало
українсько-білорусько-литовське
історичне дослідження “Грюнвальдська
битва — битва народів”, здійснене за
сприяння Надзвичайного й Пов-
новажного Посла Литовської
Республіки в Україні п. Пятраса
Бечеркаса.

Із вітчизняних видавництв чи
не найактивніше проявило себе
видавництво “Ярослав Вал”. За
останні півтора роки воно ви-
йшло на новий рівень — було ви-
дано більше книжок, ніж за всі
десять років існування видавництва.
Такий творчий сплеск засвід-
чила кількість презентацій та ав-
тографів-сесій. Мою увагу, як і
численних відвідувачів виставки,
привернула презентація книжки
заного у світі білоруського поета
Володимира Некляєва “Вічний
вітер”. Як відомо, під час мину-
лорічних президентських виборів
у Білорусі він змагався за посаду
президента з Олександром Лука-
шенком. Поета тяжко побили,
його прямисінько з реанімації
забрали правоохоронці. Нині
Некляєв невізній. Отож не міг
бути особисто присутнім на пре-
зентації своєї поетичної збірки.
Зате книжку свого провідника
прийшли привітати білоруські
опозиціонери із головою Біло-
русського руху солідарності “Ра-
зом” В’ячеславом Сівчиком. Він
широко подякував перекладачам —

відомим українським поетам Ва-
силю Герасим’юку, Павлу Воль-
вачу, Тарасу Федюку.

Третій день виставки був у
лодінні “Коронації слова” — орг-
комітету Всеукраїнського кон-
курсу романів, кіносценаріїв та
п’єс, який уже давно став своє-
рідним “золотошукачем” у від-
найдених нових імен, тим самим
стимулюючи розвиток україн-
ського літературного процесу.
Після прес-брифінгу за участю
Юрія Логуша — голови Правління
ЗАТ “Крафт Фудз Україна”,
засновника проекту — гості ви-
ставки зустрічалися з переможця-
ми конкурсу, дивилися фільми й
вистави за їхніми творами.

Цього ж дня відбулося уро-
чисте нагородження переможців
національного конкурсу “Краща
книга України”, заснованого
Держтелерадіо України. Щасливим
володарем Гран-прі став Ви-
давничий дім “АДЕФ—Україна”
за проект “Пересопницьке Єван-
геліє. Витоки і сьогодення”. Дип-
ломи лауреатів та “Кришталеву
книгу” отримала низка видань,
зокрема фотоальбом “Львів Ле-
винського: місто і будівничий”
Ігоря Жука (видавництво “Гра-
ні-Т”), “Пригоди на острові Кла-
варен” Ірен Роздобудько (“Гра-

ні-Т”), “Річка Геракліта” Ліни
Костенко (“Либідь”), серія кни-
жок для дітей шрифтом Брайля
 (“Грані-Т”).

Як відомо, стан книговида-
ння в державі завжди був показ-
ником її культурного рівня. Ба-
 більше — за цим чинником зав-
жди можна було сказати, чи дер-
жава відбулася як така. Ще
Еразм Роттердамський заявляв:
“Моя батьківщина там, де моя
бібліотека”. Останнім часом, по-
при економічні й політичні ката-
клізми в державі, українське
книговидання потужно набира-
ло обертів. Поки що зниження
фінансування на проведення
цьогоорічної Міжнародної ви-
ставки-ярмарку не було помітним
через велику активність її учас-
ників, через зростаючий інтерес
до книги, однак потрібно бути
пильними, аби отой книжковий
запал, що охопив країну, в жод-
ному разі не згас.

✚ Редакція газети “Слово
Просвіти” висловлює глибокі
співчуття кореспонденту
Людмилі Ільєнко у зв’язку з
тяжкою втратою — смертю
матері **Ільєнко Алли Олек-
сїївни**.

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА ТРИВАЄ
Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — ваша газета!

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 59 в “Каталозі”

на 1 місяць

4 грн 77 коп.

на 3 місяці

13 грн 71 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР’ЯН
Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ літератури
Марія КУЧЕРЕНКО
270-55-57

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспонденти
Наталія АНТОНЮК,
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор
Надія КИР’ЯН
Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ на
комбінаті “Преса України” у середу.
Зам. № 3301234
Наклад у серпні — 23 000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

